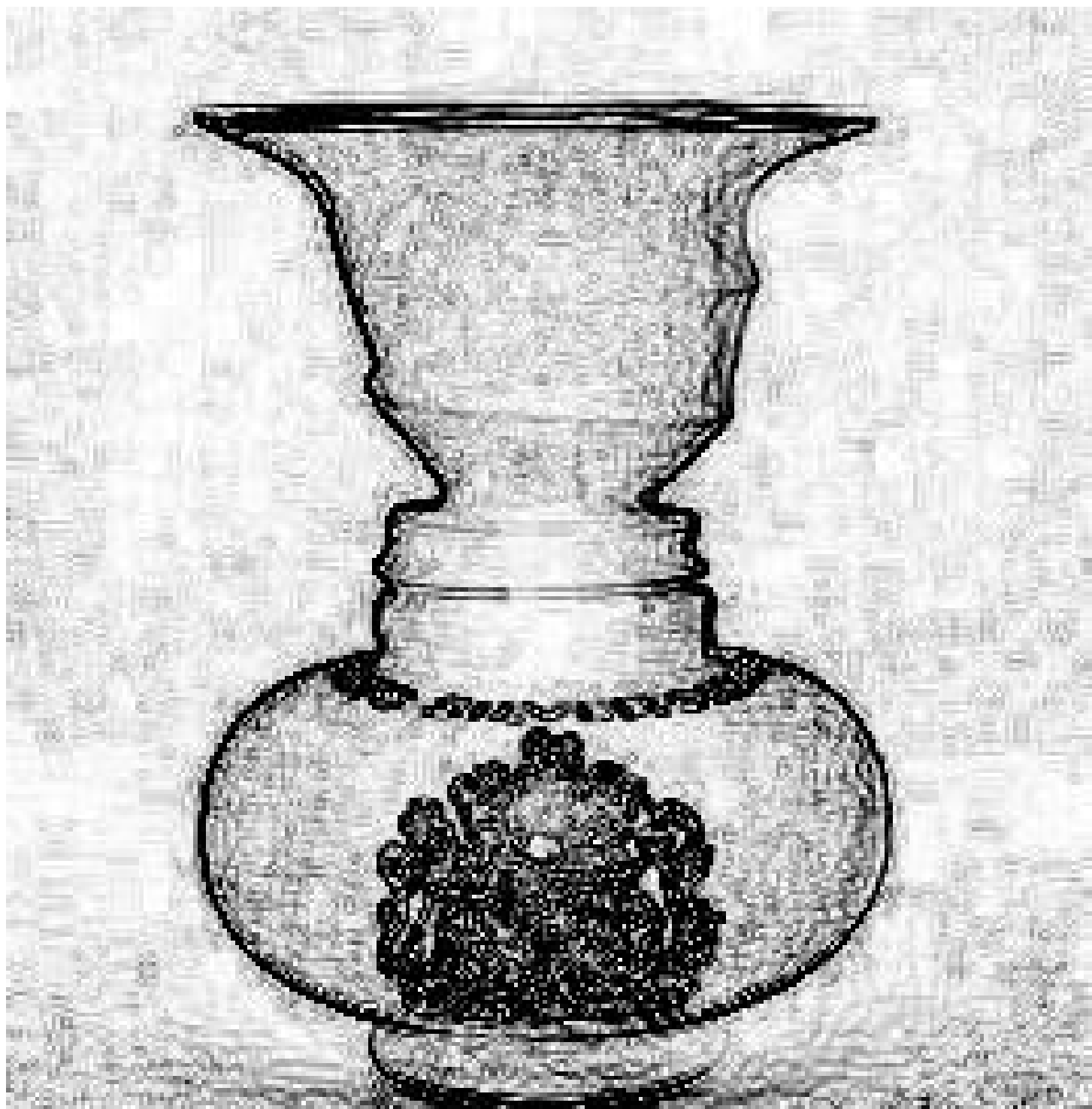

Universitat
a Manresa

Observatori Social de
la Catalunya Central

Regió7
www.regio7.com
EL DIARI DE LA CATALUNYA CENTRAL

La percepció de la immigració a Manresa

Francesc Roma i Casanovas
Marta Vilanova i Vilà

Manresa, juliol de 2004

“El millor orador és el que sap fer un ull de la seva orella”

La realització d'aquesta recerca va comptar amb la col·laboració econòmica de la
Regidoria d'Immigració de l'Ajuntament de Manresa

Agraiments

Olga Macías Reyes
Núria Muñoz Carreras
Serafí Sánchez Domene
Alba Simon Sort
Montse Solé Aramburo
Josep Vilarmau Vila

1. Introducció

2. Marc teòric

- 2.1. *Immigrant*, una definició confusa
- 2.2. Un intent de definició des de la subjectivitat
- 2.3. El perfil dels *immigrants* segons les darreres investigacions
- 2.4. La immigració a la ciutat de Manresa
- 2.5. La percepció de la immigració

3. Metodologia

4. Resultats obtinguts

- 4.1. Visions de la immigració
- 4.2. Coneixement, desconeixement, diferència, desigualtat
- 4.3. Definició de persona immigrant segons els grups de discussió
- 4.4. Les persones immigrants com a diferents
- 4.5. Diferents visions de la immigració
- 4.6. El desconeixement del fet migratori
- 4.7. La demanda de major informació
- 4.8. La immigració com a invasió
- 4.9. El sentiment de por
- 4.10. Immigració i delinqüència
- 4.11. La integració de la societat
- 4.12. La diferència d'idioma
- 4.13. El cas de les persones del Magrib
- 4.14. El món del treball
- 4.15. Un nou racisme?

5. Conclusions

6. Bibliografia citada

7. Annexos

- Annex 1. Esquema dels temes per tractar a cada grup de discussió
- Annex 2. Aspectes més importants del desenvolupament dels grups de discussió
- Annex 3. Composició dels grups de discussió

1. Introducció

La importància que en la nostra societat i en el moment actual està prenent el que habitualment s'anomena *immigració* va ser la causa que el segon estudi de l'Observatori Social de la Catalunya Central se centrés en aquesta temàtica. L'objecte d'estudi, més enllà de l'interès científic que el caracteritza, té una importància cabdal perquè el seu coneixement ha de permetre una gestió acurada de les relacions socials a la Manresa del segle XXI. Conscient d'aquesta importància, l'Ajuntament de la ciutat, en concret la Regidoria d'Immigració, va acordar contribuir d'una manera decisiva al finançament d'aquesta recerca.

Però, més enllà de l'interès local que aquesta investigació pugui tenir, en el moment de redactar aquestes línies de presentació s'és conscient que els resultats que s'han obtingut poden ser també extrapolables a altres realitats socials de l'entorn. S'ha preguntat a ciutadans i ciutadanes de Manresa què pensaven del fet migratori i de les persones immigrants. El que segueix és el que n'han dit. Ara bé, si no s'explicités el marc geogràfic en què s'ha dut a terme aquesta recerca, segurament, llegit des d'altres ciutats o pobles del nostre país, cadascú podria veure-hi representada la realitat que li és més propera. Això vol dir que, encara que en l'estudi es faci explícita la referència a la capital del Bages, en realitat aquesta recerca ha estat una primera aproximació al fet migratori en general i a les reaccions que desperta en un país que en els darrers segles ha viscut importants processos d'arribades de gent vinguda de fora.

Es tracta d'un estudi exploratori que no pretén quantificar les opinions de la gent, sinó explicitar-les. El treball s'ha limitat a crear un context de discussió en què es poguessin posar sobre la taula els principals temes pel que fa a l'objecte de recerca i, en un segon moment, intentar posar ordre i fer entenedors aquests temes. La pretensió final era fer explícits els discursos obtinguts per retornar-los a la societat catalana en general i donar-li uns elements més de reflexió per plantejar el futur de les relacions socials entre les persones que en formem part.

Les anàlisis de discurs sempre són difícils i en algunes ocasions poden donar la impressió de ser incompletes. Això és cert. Però sociològicament també ho és que la gent no té discursos sobre tot el que l'envolta, sinó més aviat alguns tòpics o idees preconcebudes que només es plantegen en profunditat quan no serveixen per explicar aquesta "realitat".

Els grups de gent que es troben en un mateix espai i temps per parlar d'un tema concret serveixen precisament per intentar explicitar aquests discursos incomplets (i a vegades incoherents en ells mateixos). En el món del sentit comú s'acostuma a dir que la paraula es troba a la base de la comprensió mútua. Sociològicament, resulta clar que quan la gent parla es pot entendre el que pensa. I s'entendrà millor com més capaç se sigui de deixar-la parlar, quan cadascú es pugui sentir amo del seu discurs i escoltat pels altres. Però sobretot quan se sigui capaç d'escoltar.

Escollir els discursos sobre la immigració és una via per arribar a saber el que la gent pensa de les persones immigrants o de les seves relacions amb la societat que les acull. I el que la gent pensa és precisament una part molt important de la seva *realitat*. La immigració no té una realitat donada d'un sol cop i inalterable; la immigració canvia amb el pas del temps, amb els espais i en funció de les persones que s'hi enfronten.

Hi ha, doncs, diferents dimensions del fet immigratori i la seva anàlisi és el que va moure a emprendre aquesta recerca. Ara, arribant al final del procés investigador, només queda dir que, de moment, no es pot precisar l'abast de cadascuna de les diferents definicions (realitats) de la immigració que s'han detectat en el transcurs de la recerca. Aquest objectiu es deixa per a un proper estudi que s'espera que no tardi a arribar.

L'estudi que es presenta s'emmarca dins d'un programa més ampli que, al llarg de tres anys, pretén conèixer la realitat del fet immigratori a la ciutat de Manresa i aportar elements per a la reflexió i la gestió de la política social en l'àmbit local. Tanmateix, també s'espera que els seus resultats puguin ser extrapolables a altres marcs socials i geogràfics.

La finalitat de l'estudi en conjunt és que els diferents agents implicats en el tema siguin capaços de fer explícits els seus punts de vista sobre la immigració per, en un segon moment, poder quantificar l'abast de les seves percepcions i, finalment, veure la seva incidència en diferents àmbits de la vida social local.

Dins d'aquest projecte a tres anys vista, els objectius de l'estudi que en forma la primera part es poden resumir a:

- Obtenir informació de tipus qualitatiu sobre la immigració, de manera que pugui servir de base per a futurs estudis
- Conèixer la percepció de les diferents vivències del fet immigrant a Manresa
- Avaluar els nivells de convivència i coexistència dels diferents col·lectius immigrants, a Manresa, l'any 2004.

2. Marc teòric

En el procés de recerca és comunament acceptat el fet que, un cop definits els objectius a assolir, tota investigació cal que estableixi el marc teòric que guiarà la resta del procés i els conceptes que en formaran part. En el terreny d'aquest estudi, això vol dir que, abans de res, és necessari clarificar què s'entén per immigració. És en aquest punt que comencen a aparèixer els primers problemes.

2.1. *Immigrant*, una definició confusa

Per a alguns autors, les migracions es diferenciarien d'altres fenòmens demogràfics pel fet de ser "(...) *transiciones espaciales, temporales y sociales a la vez, sobre las que no existe un consenso generalizado*" (Faura & Gómez, 2002; 16). Al llarg d'aquest estudi preliminar, el que ha cridat l'atenció ha estat precisament aquesta manca de consens, l'absència d'una definició consensuada del tema a estudiar que es troba en la majoria d'estudis plantejats. Es té la impressió que, en comptes de preocupar els estudiosos que s'aproximen al tema de la immigració des de la sociologia, la definició d'aquest concepte ha preocupat molt més els estudiosos de la demografia.

Faura i Gómez (2002; 17) resumeixen en un quadre les principals tendències a l'hora de definir la immigració. Segons ells, la immigració faria referència a algun dels aspectes següents:

- les intencions d'una persona de moure's properament,
- un canvi de residència que suposa un canvi complet i un reajustament de les afiliacions comunitàries de l'individu,
- l'abandonament de la regió de naixement,
- un canvi de residència, independentment de la distància que aquest desplaçament suposi,
- un canvi de treball que implica creuar els límits d'una regió a una altra,
- i finalment, un canvi permanent en el lloc de residència quan es creuen els límits administratius i polítics (resumit de Faura i Gómez, 2002; 17).

A grans trets, en les definicions implícites que es fan servir en l'estudi sociològic de les migracions s'acostumen a donar una sèrie d'elements recurrents:

- el canvi de residència
- la repetició o no d'aquest canvi
- i el fet de si és esporàdic o definitiu

La definició de migrant a partir del canvi de residència dóna lloc a una interessant paradoxa: una persona que es converteix en migrant pel fet de canviar de residència ho seguiria sent durant la resta de la seva vida, excepte que tornés al seu lloc d'origen. Malauradament, no falten casos en què aquest concepte sembla que trobi un funcionament implícit en la societat actual i es podria pensar que aquest plantejament dóna peu a importants problemes de convivència. La precarietat que es troba al darrere de la definició lingüística d'*immigrant* (algú que està migrant, en una situació de trànsit) sembla que es converteixi en un tret definidor de les persones que canvien de residència: hi ha motius per pensar que les persones immigrades conserven aquesta "etiqueta" fins i tot després de molts anys de convivència en la nova societat que les acull.

Moltes vegades, aquest contrasentit s'ha intentat solventar aplicant la nacionalitat com a criteri definidor. Així, les persones migrants serien aquelles que viuen en un país diferent de l'estat que els ha donat la seva nacionalitat. Graciela Sarribe (2001) ha plantejat els problemes d'una definició del fet migratori a partir d'aquest tipus de criteris: hi ha molts espanyols i espanyoles (persones de nacionalitat espanyola) que no han nascut al nostre país i que administrativament poden ser considerats com a espanyols tot i que socialment es comportin com a estrangers¹.

Amb aquest i altres exemples, Sarribe arriba a la conclusió que la nacionalitat no serveix com a criteri definidor, especialment a partir de cinc raons:

- no existeix coincidència entre nacionalitat i migració internacional,
- els espanyols poden haver-ho estat tota la seva vida, haver nascut a fora i no haver vingut mai a Espanya,
- no tots els estrangers han nascut a fora, sinó que alguns poden haver nascut a Espanya,
- no tots els immigrants internacionals són estrangers,
- no tothom que té la nacionalitat d'un país ha nascut en aquest estat.

Recapitulant, es pot dir que no tots els països, ni tots els investigadors, defineixen la immigració de la mateixa manera: un petit grup ho fa a partir de lloc de naixement, però el més habitual és fer-ho a partir de criteris de nacionalitat. En alguns casos, com el francès, s'intenta adoptar una definició que tingui en consideració ambdós aspectes. De passada és interessant de remarcar que, malgrat la importància que les investigacions demostren que posseeix, el temps de residència no es considera habitualment com un element definidor del que és una persona immigrant.

D'altra banda, sembla com si, davant la dificultat de definir científicament aquest concepte i de consensuar-ne el seu ús, la seva definició s'hagi deixat pendent de discussió, en una mena de límb epistemològic de dubtosa utilitat.

¹ La nacionalitat espanyola s'adquireix, fonamentalment, pel fet d'haver tingut pares de nacionalitat espanyola, tant si aquests resideixen a l'estranger com si no s'han mogut mai d'Espanya.

D'aquesta manera, a vegades, el coneixement del sentit comú sembla que tendeixi a ocupar el lloc del coneixement científic. Unint aquest darrer punt amb l'anterior – la no presa en consideració del temps de residència en la definició de persona immigrant- podem fer-nos ressò de les idees de Mikel Aramburu segons les quals, si més no en el cas de Ciutat Vella de Barcelona, existeix una representació social segons la qual la immigració anterior (la dels anys seixanta i setanta) es va adaptar i incorporar a la comunitat nativa. L'immigrant d'origen espanyol, en el context actual, perd tota diferència social i cultural i es dilueix en la comunitat autòctona i això el faria molt diferent de les persones que estan arribant a casa nostra en els darrers anys. (De fet, avui dia ningú no parla d'immigrants per referir-se a persones que es mouen d'una comunitat autònoma a una altra.)

Aquesta confusió entre immigrants i nacionals també es pot trobar en alguns estudis de reconegut prestigi. El cas de la comunitat índia de les illes Canàries n'és un bon exemple. Malgrat que aquest grup fa diverses dècades que s'ha integrat a la vida illenca, i que gran part dels seus membres tenen nacionalitat espanyola, encara hi ha investigadors que els volen estudiar com a estrangers en règim general. En el moment de fer el treball de camp, aquests investigadors descobreixen que "(...) *se trata de un colectivo efectivamente muy numeroso en Canarias, pero no catalogable como 'inmigrante', pues los que no tienen ya la nacionalidad española tienen 'Régimen Comunitario'*" (Díez & Ramírez, 2001; 12-13). I és que l'aspecte físic no ha estat acceptat mai com a criteri científic definidor de la immigració.

2.2. Un intent de definició des de la subjectivitat

Davant la manca de consens en el món acadèmic i administratiu, en un estudi exploratori com aquest, es podria plantejar la possibilitat de construir el concepte d'immigració a partir de les cosmovisions dels propis agents estudiats. Això vol dir posar-se en el lloc de les persones implicades i intentar de reconstruir la seva representació del fet migratori. Es tracta d'una posició que pot donar lloc a resultats interessants.

Des d'aquest punt de vista, la realitat és fruit d'una construcció social i, seguint Berger i Luckmann (1993, 13), es pot definir com la "*qualitat pròpia dels fenòmens que reconeixem com a independents de la nostra voluntat (no els podem fer desaparèixer)*". Això vol dir que diferents actors socials poden tenir diferents representacions del que passa al seu voltant i que a aquestes representacions els podem donar el nom de "realitats". Dins del món de la immigració, s'intueix que es trobaran diferents discursos que segurament es podrien lligar a les posicions socials de les diferents persones entrevistades.

Amb això es vol expressar que la realitat de la immigració és múltiple i que depèn de la posició social de les persones a qui es consulti. Doncs bé, dit això caldria puntualitzar que, com diu L. Wacquant tot comentant Pierre Bourdieu (1994, 23),

“Les classes i altres col·lectius socials antagonistes es troben permanentment atrapats en una lluita per a imposar la definició del món que els és més coherent amb els seus interessos particulars”.

Això vol dir que:

- la visió dels representants de diferents col·lectius socials de la ciutat no ha de coincidir necessàriament
- cada col·lectiu intentarà fer prevaler la seva visió per sobre de la dels altres
- èticament no es té cap dret a dir qui té raó i qui està equivocat
- científicament no s'està en condicions de jutjar la “realitat” d'aquests discursos.

En un estudi exploratori, el primer que cal posar sobre la taula és el que altra gent diu que sap sobre el fenomen que preocupa. En primer lloc, això vol dir intentar reconstruir a grans trets el discurs científic sobre la immigració, un discurs que intenta explicar la “realitat” del fet immigratori i la visió que en tenen diferents grups socials.

En aquest punt, l'estudi fet pel col·lectiu loé l'any 1995 permet posar un punt de partida a l'intent de trobar una definició. Tal com afirma el treball que es comenta, no existeix un referent fix ni unívoc dels discursos que fan referència a allò que és estranger. Aquesta figura “(...) se imagina y construye socialmente en un proceso continuo, en estrecha relación con las relaciones sociales” (loé, 1995; 49).

En aquest sentit, aquest estudi aporta una primera pista, que uns anys més tard seria represa per Aja i altres (1999):

“Buscant un denominador comú de les diferents representacions que adquireix allò que és estranger per a les posicions no igualitàries, podríem dir que fa referència a la gent «de sota» (les persones estrangeres a les quals se'ls atribueix similituds amb la pròpia identitat –de classe, ètnica, cultural– perden els trets d'estrangeria). Per tant, les motivacions en què es fonamenta el rebuig no són consegüentment racistes (quan s'accepta els no-blancs, com els xeics àrabs, els inversors japonesos o els estudiants afroamericans) ni xenòfobes (quan el rebuig només es refereix a certs estrangers). Més aviat els arguments nacionals i ètnics es combinen amb els de classe per articular un camp de rebuig de «geometria variable».” (Aja i altres, 1999)

En el mateix sentit s'expressava un estudi recent de Díez i Ramírez (2001): no es tracta tant del rebuig a l'immigrant *per se* com del rebuig a la pobresa

associada amb alguns col·lectius immigrants. Mikel Aramburu ho resumeix dient que:

"(...) el inmigrante genérico suele ser un sujeto social predominantemente representado y construido a través de imágenes de pobreza y marginalidad" (Aramburu, 2002; 221).

L'immigrant és algú que no té poder per arribar a influir sobre la cultura que l'acull (Díez, 1998, 43); algú que s'ha d'assimilar, que ha d'arribar a ser "com nosaltres" (Pérez, Álvarez, González, 2001; 175). Algú que ni els mateixos científics han estat capaços de definir de manera coherent i que viu la seva vida dins d'una closca de representacions (*etiquetes*) que no ha triat.

Tal com assenyala Aramburu (2002), habitualment el terme *immigrant* només s'aplica a un grup reduït d'immigrants, principalment a aquells que han vingut a treballar en feines precàries o menyspreades. Parlar d'immigrants, avui dia, remet a parlar de persones procedents de països extra comunitaris pobres. En aquest sentit, un estudi del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) de l'any 2000 posava de manifest com els joves tenien una percepció inversa del lloc de procedència dels immigrants: majoritàriament pensaven que els immigrants venien del Marroc o d'Àfrica, quan en realitat, segons dades oficials de l'Instituto Nacional de Estadística (INE), el percentatge més alt el tenien els ciutadans de la Unió Europea (Mateos & Moral, 2000; 47).

Segurament en aquesta construcció social de la imatge de la persona immigrant hi juguin un paper molt important els mitjans de comunicació (en aquest sentit es poden consultar els diferents estudis realitzats per Migracom²), tot i que aquests no són els únics agents amb capacitat per definir la figura de les persones novingudes. A ningú no se li hauria d'escapar el paper de l'Estat, i de l'Administració en general, en aquest procés de segmentació dels residents en el sòl estatal. I és que la persona immigrant,

"(...) lejos de ser un sujeto uniformemente caracterizado por la sociedad autóctona, es múltiplemente constituido y recibe diferentes atributos sociomorales dependiendo de quién habla, del ámbito desde el cual se habla y del contexto en el cual se habla." (Aramburu, 2002; 259).

Aquesta múltiple construcció de la realitat social de la figura de l'immigrant va ser la que va servir, en el marc de l'estudi, per justificar l'aposta pels grups de discussió com a tècnica d'apropament a la realitat. En aquest sentit,

"Los inmigrantes que vienen con mayor preparación académica y tienen algún puesto de trabajo de acuerdo a su nivel profesional o técnico, no son considerados inmigrantes sino extranjeros. En este caso no existe tanto"

² Per a més informació es pot consultar: <http://www.migracom.org>

rechazo por parte de la población local, o con las personas del sector con quien compiten profesionalmente para obtener un puesto de trabajo" (Vázquez i altres, 1997; 112).

L'estudi de Gonzalo Vázquez, Ferran Montañés, Elisabet Almeda i Gemma Rubí (Vázquez i altres, 1997) evidencia la inexistència de vies de comunicació entre la societat manresana i les persones immigrants. Com que el desconeixement és mutu, s'acaba recorrent a imatges i estereotips que moltes vegades tenen les seves arrels en la història i l'educació rebudes pels diferents col·lectius socials³ (Vázquez i altres, 1997; 55).

També convé tenir en compte que els estudis semblen demostrar que la retòrica excloent que hi ha al darrere de la figura de les persones immigrants és força autònoma respecte a les experiències i relacions amb les persones immigrades. Això vol dir que hi ha una relativa independència entre les representacions sobre els/les immigrants com a categoria social i les relacions amb immigrants de carn i ossos (Aramburu, 2002; 93). Fins al punt que no és estrany trobar persones que es consideren a elles mateixes com a racistes, però que mantenen vincles de veïnatge i bona relació amb persones d'altres cultures.

L'immigrant és vist com un "Altre", sempre diferent i moltes vegades inferior o estrany. En aquest sentit, com apunten diferents estudis, el concepte social d'immigrant podria complir la funció de cap de turc dels malestars i frustracions generats en altres àmbits de la vida col·lectiva.

Una lectura en aquest sentit es podria fer del treball de Josep Lluís Mateo (1997) sobre els immigrants marroquins a Manresa. Segons aquest autor, la imatge predominant dels marroquins a Manresa és molt negativa i es basa en un coneixement de sentit comú, donat per descomptat, compartit per tota l'escala social. Els marroquins de Manresa, segons els manresans i manresanes, serien bruts, traïdors, religiosament fanàtics, abusadors amb les dones, representarien una amenaça demogràfica i sexual i tindrien tendència a amuntegar-se (Mateo, 1997; 64). En les mateixes idees incideix l'estudi del col·lectiu Ioé (1995; 32).

2.3. El perfil de les persones immigrants segons les darreres investigacions

En contra del procés de tipificació que s'acaba d'exposar, cal dir que si una cosa caracteritza les persones immigrades, aquesta hauria de ser la seva diversitat. No es tracta únicament d'hispanoparlants, ni només de subsaharians, ni de dones en exclusiva... La categoria de persona immigrant recull tot un seguit d'agents socials que vénen de fora i arriben al nostre país. Les seves característiques, com també les seves *problemàtiques*, són molt diferents de les unes a les altres. N'hi haurà prou amb un exemple:

³ Possiblement la nostra llegendística, plena de *moros i cristians*, i la nostra història amb la guerra contra el Marroc i la colonització de part del Sàhara tinguin alguna cosa a veure amb el fet que el col·lectiu nouvingut més mal vist sigui precisament el de les persones marroquines.

Un estudi fet l'any 2002 pel Departament de Benestar Social i la Universitat de Barcelona a la província de Barcelona detecta fins a 66 categories diferents com a "país d'origen" de les 1.550 persones enquestades (Freixa, 2003; 11-12). També explicita que aquestes persones parlen 66 llengües diferents⁴.

En aquest mateix estudi es va trobar més d'un 20% de persones amb estudis universitaris, però també hi havia gent analfabeta (2%). Les diferències, pel que fa a nivell d'estudis, entre les diferents col·lectivitats d'origen es varen mostrar molt elevades: si s'agafen els estudis universitaris, aquests són presents en més del 30% de les persones en el cas sud i centre americà, mentre que no arriba al 10% per a les persones procedents del nord d'Àfrica.

Hi ha persones etiquetades com a immigrants que tenen una parella estable, que resideix a Catalunya o al seu lloc d'origen, d'altres no tenen parella; n'hi ha amb fills i altres sense; uns es volen quedar entre nosaltres i els altres esperen el moment de tornar al seu lloc d'origen...

En definitiva, el món de la immigració és el món de la diversitat. Un altre tema és que la seva representació social acostuma a ser molt més monocromàtica: el qualificatiu *immigrant* els engloba a totes i tots plegats.

Aquesta diversitat es posa de manifest només analitzant els països d'origen d'aquestes persones. Tal com es veu en la taula següent (Quadre 1), segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 2002 a Catalunya hi havia 328.461 persones qualificades com a "residents estrangers".

D'aquestes persones, un 17,5% eren ciutadanes de la Unió Europea (UE); si se sumem a aquests casos els nacionals d'altres estats europeus (que no siguin membres de la UE) el percentatge augmenta fins al 23,3%.

D'altra banda, gairebé el 40% eren originaris d'algun país africà; el 25% d'Amèrica; el 12% asiàtics i un percentatge molt baix (0,07%) eren d'Oceania.

Aquestes 328.461 persones representaven el 5,1% de la població resident a Catalunya. Segons les dades de què disposa l'Institut d'Estadística de Catalunya, a Espanya aquest percentatge se situa al voltant del 3,2%. Això avala la inclusió de Catalunya dins del grup de comunitats amb una gran presència d'immigrants, tal com han fet algunes investigacions.

Els països que se situen al capdavant del nombre d'arribades (a Catalunya) són, per aquest ordre (Freixa, 2003; 11-13):

1. Marroc (més del 34% de la mostra estudiada)
2. Colòmbia (8,3% de la mostra estudiada)
3. Argentina (8,2% de la mostra estudiada)
4. Equador (7,9% de la mostra estudiada)⁵

⁴ El fet que coincideixin 66 països i 66 llengües no ha de fer sospitar que els autors de l'estudi hagin atorgat una llengua diferent a cada país.

⁵ Aquestes dades provenen d'una enquesta que es va dur a terme durant la segona meitat de l'any 2002. La mostra estava formada per 1.550 persones, fet que donava un marge d'error del 2,5% per a un interval de confiança del 95% (Freixa, 2003; 8).

Quadre 1: volum de persones immigrants a Catalunya

Residents estrangers per país de nacionalitat. Províncies i Catalunya. 2002.					
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Alemanya	7261	2152	83	1477	10973
Bèlgica	1212	896	28	632	2768
França	8642	2596	215	1218	12671
Itàlia	9832	1114	117	1055	12118
Països Baixos	2385	1165	46	630	4226
Portugal	2312	574	352	346	3584
Regne Unit	4911	1550	110	1113	7684
Resta Unió Europea	2683	341	27	202	3253
Total Unió Europea	39238	10388	978	6673	57277
Europa (sense UE)	10143	2900	2802	3350	19195
Total Europa	49381	13288	3780	10023	76472
Algèria	1860	327	1041	581	3809
Gàmbia	2957	5316	588	55	8916
Marroc	68489	17358	5193	12171	103211
Senegal	2407	959	759	569	4694
Resta Àfrica	5540	1212	1590	232	8574
Total Àfrica	81253	25172	9171	13608	129204
Argentina	5180	635	174	551	6540
Colòmbia	8065	845	590	1420	10920
Cuba	3380	322	152	387	4241
Equador	18370	676	352	811	20209
Estats Units	2049	162	24	127	2362
Perú	14487	262	136	240	15125
República Dominicana	8266	416	368	500	9550
Resta Amèrica	10899	1425	401	964	13689
Total Amèrica	70696	4743	2197	5000	82636
Filipines	5616	199	10	115	5940
Paquistan	10322	107	27	179	10635
Xina	12805	638	461	987	14891
Resta Àsia	7139	942	69	172	8322
Total Àsia	35882	1886	567	1453	39788
Total Oceania	202	24	0	8	234
Apàtrida	-	-	-	-	-
País desconegut	99	13	8	7	127
Total	237513	45126	15723	30099	328461
Font: Ministerio del Interior. Dirección General de la Policía					

Segons un estudi patrocinat per la Diputació de Barcelona, gairebé el 71% dels immigrants són actius laboralment, tot i que tenen un percentatge d'atur del 19%. Les seves feines, principalment, es troben en el sector de l'hosteleria, la construcció i el servei domèstic (Freixa, 2003; 46)

Segons el mateix estudi, els immigrants que tenen més probabilitats de treballar són els centre i sud-americans, mentre que el col·lectiu que ho té més mal parat en aquest sentit és el nord-africà:

"L'immigrant que treballa és primordialment de gènere masculí, procedent de Centre i Sud Amèrica, té al voltant de 30 anys, fa com a molt dos anys que va arribar a Catalunya; té nivell d'estudis secundaris, resideix al Barcelonès, conviu majoritàriament en família nuclear o amb altres persones, no parla ni escriu el català, però l'entén amb dificultats; parla, entén i escriu el castellà, no ha rebut cursos de català ni de castellà ni de formació ocupacional, té intenció de quedar-se per sempre o no ho té decidit, gaudeix de permís de residència permanent o temporal."

"Per altra banda, l'immigrant que no treballa és principalment un home, al voltant de 28 anys, del Nord d'Àfrica, porta a Catalunya menys de 2 anys, té un nivell d'estudis secundaris, resideix al Barcelonès, conviu en el sí d'una família nuclear o amb altres persones, no entén el català, té un bon coneixement de castellà, no ha fet cursos de català ni de castellà ni de formació ocupacional, té intenció de quedar-se per sempre a Catalunya o bé no ho té decidit encara, i respecte a la documentació de residència està en situació irregular o bé té residència temporal." (Freixa, 2003; vol. 2, 38-39.)

La tendència que posa de manifest aquest estudi té un gran paral·lelisme amb l'opinió que majoritàriament tenen els no immigrants: hi ha molt consens a afirmar que les condicions laborals dels treballadors immigrants són pitjors que les dels altres treballadors (Díez, 1998, 107-108). En aquest sentit, un informe del Foro para la Integración Social de los Inmigrantes (1997) afirmava que, tant si tenen papers com si no, la integració laboral dels immigrants es caracteritza per la inestabilitat, els baixos salaris, la manca de qualificació i la desregulació. Aquesta opinió també la comparteixen les persones no immigrants: a mida que ha passat el temps, s'ha anat consolidant l'opinió que els immigrants ocupen els treballs que els espanyols no volen (del 55% dels entrevistats que tenien aquesta opinió el 1991 es va passar al 80% el 2000) (Pérez, Álvarez, González, 2001; 147-148, 180). Aquest fet també es va manifestar en els grups de discussió que es varen fer per elaborar l'estudi de Pérez, Álvarez i González (2001; 197), els participants dels quals no tenien cap interès a distingir entre immigrants "legals" i "il·legals". Més aviat, la distinció més habitual era entre immigrants "amb treball" i immigrants "sense treball"; o entre els qui "vénen a treballar" i els qui vénen "a delinquir". Una dada força interessant en aquest sentit és que el percentatge de persones que responen afirmativament quan se'ls demana si Espanya necessita més treballadors immigrants és superior al 50% (Baròmetre del CIS, maig de 2003).

El mercat de treball en què es mouen la majoria de persones immigrants és el que es coneix com a mercat secundari d'una economia caracteritzada per un mercat laboral dualitzat. Això vol dir inestabilitat, baixos salaris, falta de qualificació i desregulació (Solé, 2002 Sp). Des d'aquest punt de vista, la competència que les persones nouvingudes poden fer als treballadors no immigrants és força reduïda. En alguns sectors (el servei domèstic o el treball al camp, per exemple), els treballadors i treballadores nouvinguts estan desenvolupant les feines que majoritàriament la població oriünda ja no vol fer per a ella mateixa.

Cal recordar, però, que també existeix un grup d'immigrants amb bones condicions laborals, condicions a vegades comparables, si no superiors, a la mitjana del país. El que passa és que aquestes persones semblen tenir menys probabilitats de ser qualificades com a *immigrants*.

Finalment, cal esmentar que el treball és el principal problema que manifesten els mateixos immigrants, una problemàtica només superada per la manca de papers i altres qüestions administratives (Díez & Ramírez, 2001; 111).

D'altra banda, els estudis consultats posen de manifest que la idea que en el moment de partida tenen al cap les persones immigrants és fer un desplaçament purament temporal i econòmic (o sigui, que no tenen intenció de quedar-se definitivament al seu lloc de destinació). Amb el pas del temps, però, aquesta idea acaba sent desplaçada per una estada definitiva. En general, està bastant acceptat que a mida que el moment de retorn es va ajornant, apareix progressivament la necessitat d'incorporar la família a un projecte que es va començar en solitari (això passa entre 4 i 6 anys després de migrar). Aquest reagrupament familiar fa canviar de manera profunda la forma de vida del o la migrant i alhora permet un canvi positiu en la seva percepció i acceptació per part de la societat receptora. A partir d'aquí, les necessitats dels immigrants evolucionen i ja no només se centren en treball i alberg (Alemán & Fernández, 1999; 218).

En llocs com Navarra, les recents investigacions han deixat clar que la immensa majoria d'immigrants té la intenció de quedar-s'hi. Si en general fins ara s'acceptava que la gent migrava de forma provisional i que a mida que se li complicava la situació i la seva vida adquiria inèrcia (fills, treball, relacions personals...) la seva estada en el país de rebuda es convertia en permanent, avui dia hi ha suficients indicis per pensar que la decisió de quedar-se en el país acollidor es pren en fases força primerenques del fenomen migratori (Laparra, 2003; 307).

Un estudi dut a terme a la província de Barcelona (Freixa, 2003; 41) conclou que un 38,8% dels immigrants enquestats tenen intenció de quedar-se per sempre a casa nostra i que el 32,6% encara no té decidit què farà⁶. Aquest estudi es va dur a terme amb una mostra de 1.550 persones procedents de 66 països diferents. La conclusió sembla clara: hi ha moltes persones nouvingudes que tenen intenció de quedar-se a casa nostra, com a mínim a mitjà termini.

⁶ El 9,6% diu que la seva permanència dependrà de la situació del seu país, mentre que un 18,7% declaren que no tenen intenció de quedar-se per sempre, encara que d'aquests un 11,2% sobre el total de la mostra no sap quan temps es quedarà (Freixa, 2003; 41).

El mateix any, un estudi fet a Manresa també conclouia que la majoria d'immigrants marroquins de la ciutat no tenien en perspectiva tornar al seu país d'origen; i aquesta tendència semblava més accentuada en el cas de les dones (Vázquez i altres, 1997; 83-84).

Sobre la qüestió de la permanència o no en els països de destinació, cal dir que un estudi dut a terme l'any 1997, al Marroc i a Espanya simultàniament, va demostrar que els immigrants marroquins no utilitzen el nostre país com a trampolí per instal·lar-se en altres països europeus. Majoritàriament intenten quedar-se aquí o bé tornar al Marroc (només el 3% té previst anar a un tercer país).

Les raons que els immigrants marroquins addueixen per quedar-se al nostre país es basen sobretot en la seguretat que han aconseguit en la seva situació actual, especialment pel que fa a la feina i al sou (IOM, 2002). Si en el nostre país el treball que aconsegueixen els nouvinguts no és satisfactori, es troben a l'atur o el seu salari és baix, les probabilitats que retornin al país d'origen augmenten. A l'altre extrem, també volen tornar aquelles persones que intenten muntar un negoci al seu país d'origen.

És conegut que el perfil de les persones marroquines que es volen quedar a Espanya és el de persones casades, amb feina i poca educació; per contra, els solters i amb una educació relativament bona són els qui pensen a tornar. Una altra dada interessant és que com més temps s'estan a Espanya, menys probabilitats hi ha que retornin al seu país.

L'estudi que es comenta ens ajuda a entendre que els principals motius per migrar són de tipus econòmic: atur, salaris baixos o interès a augmentar el nivell de vida. En el cas de les dones cal tenir en compte també el desig de reunir-se amb la família (reagrupament familiar).

Per contra, els qui no volen emigrar addueixen també raons econòmiques: no tenen necessitats financeres (la majoria) o, quan les tenen, no tenen recursos per plantejar-se la migració (en menys proporció). Una dada que interessa retenir és que al Marroc existeix la creença que migrar millora la situació financera dels qui surten a fora (poc menys de la meitat de les persones entrevistades creuen que migrar és la millor manera de millorar econòmicament). Una variable significativa en relació amb aquesta podria ser el fet que la migració marroquina s'explica en bona part per la història migratòria de la província d'origen dels migrants. Es podria dir que a emigrar se n'aprèn i que cal un procés d'aprenentatge per poder-se plantejar aquesta possibilitat com una via per millorar la situació personal i familiar. Per això, en les regions emissores de migrants és més probable que els efectius que realment surtin del seu país siguin més grans (IOM, 2002).

L'estudi de la International Organisation for Migrations (IOM, 2002; 58 i seg.) demostra que al Marroc hi ha molta gent que vol migrar, però quan se'ls demana si ho faran en els propers dos anys molts d'ells diuen que no. Es podria suposar que les condicions objectives són més importants que no les intencions que es manifesten, tal com fa l'estudi comentat. Però també es podria pensar que hi ha regions del món i grups culturals per als quals la migració com a forma per millorar el seu estatus és una sortida factible i important. L'estudi dirigit per Gonzalo

Vázquez sobre la immigració a Manresa (Vázquez i altres, 1997; 17, 107) també posa de manifest que l'increment de prestigi en la societat d'origen és una causa de la migració marroquina que arriba al nostre país.

De fet, les dades semblen donar-los la raó: malgrat que el treball de la gent que està arribant a les nostres ciutats sigui, des del punt de vista de la nostra realitat economicosocial, precari i poc qualificat, en general l'arribada al nostre país, per a aquelles persones que poden (i els deixen) arrelar-s'hi, suposa una clara milloria.

L'estudi dirigit per Montserrat Freixa demostra que gairebé el 78% del total d'immigrants opina que el seu nivell de vida ha millorat pel fet de viure a Catalunya. Contràriament, menys del 5% de la mostra declara que el seu nivell és pitjor a Catalunya que al seu país d'origen. No és estrany que econòmicament la seva arribada suposi una millora (53,6% dels casos) i que poc menys del 9% de la mostra estudiada consideri que la seva situació economicoprofessional hagi empitjorat (Freixa, 2003; 47-48, 50).

L'estudi que es comenta també posa de manifest que les persones immigrants que tenen intenció de quedar-se per sempre consideren que la seva situació a Catalunya és millor que la que tenien en el seu país d'origen, sobretot a nivell econòmic (Freixa, 2003; 61).

Però la qüestió de per què vénen no es pot resumir només a l'aspecte econòmic. Tal com assenyala Josep Lluís Mateo (1997), aquestes motivacions econòmiques es combinen amb altres, entre les quals cita:

- l'atracció d'Europa que els arriba a través de les xarxes d'amics i dels mitjans de comunicació
- factors de prestigi, com el retorn dels immigrants al seu lloc d'origen rodejats d'una aurèola de progrés social (durant les vacances es presenten a les seves llars d'origen amb cotxes i regals, per exemple). Sembla demostrat que alguns immigrants no tornen a la seva terra si no poden fer-ho donant la imatge de *triomfadors* (Mateo, 1997; 19)
- els immigrants solters que han emigrat adquireixen un estatus i un benestar econòmic que els fa més competitiu en el mercat matrimonial
- durant certs moments històrics l'estructura econòmica de l'Estat espanyol acceptava sense massa problemes el treball informal.

2.4. La immigració a la ciutat de Manresa

Manresa comptava l'any 2001 amb 63.981 habitants⁷, xifra a la qual s'havia arribat com a resultat que en els darrers anys el seu creixement biològic havia estat negatiu (havien mort més persones que no les que naixien). Aquesta tendència,

⁷ Dades extretes de l'Idescat. Segons l'Ajuntament de Manresa serien 65.779 persones.

per ella sola, duia a un envelliment progressiu de la població i a una reducció del seu volum. La població va arribar a 66.320 persones l'any 1991 i des de llavors aquesta xifra no s'ha recuperat (les darreres dades del 2001 indiquen una pèrdua de més de 2.300 persones).

Això feia que la població manresana s'anés envellint (les piràmides de població de l'*Informe socioeconòmic de Manresa 2002* així ho indiquen). Només l'arribada de persones foranes ha permès que la població recuperés el seu creixement des de l'any 1999. Tal com diu l'informe socioeconòmic de l'any 2002,

"(...) el creixement del 2% de la població experimentat l'any 2001 ve explicat per gent vinguda de fora de la ciutat. La major part del contingent de població arribat a la ciutat prové de fora de l'àmbit de la Unió Europea."

L'any 2001 hi havia a Manresa 3.950 persones considerades "immigrants", quantitat que representa poc més del 6% de la població de la ciutat⁸ (*Informe socioeconòmic de Manresa 2002*). Aquestes persones es distribuïen de la següent manera:

Quadre 2: Procedència de les persones immigrants. Manresa, 2001

	Homes	Dones	Total	Percentatge
Unió Europea	102	176	278	7,0
Europa Est	99	62	161	4,1
Resta Europa	20	27	47	1,2
Marroc	1567	717	2284	57,8
Resta Àfrica Nord	65	13	78	2,0
Àfrica Sub-sahariana	74	34	108	2,7
Àsia	64	50	114	2,9
Amèrica Llatina	406	452	858	21,7
Amèrica del Nord	10	11	21	0,5
Oceania	1	0	1	0,0
Total	2408	1542	3950	100
Font:	Informe socioeconòmic de Manresa 2002			

Unes dades publicades pel diari *Regió 7*, que citava com a font el Consell Comarcal del Bages, feien ascendir aquest número a 4.802 persones en el transcurs de 2002. Això volia dir el 7,1% de la població de la ciutat, xifra que estava clarament per sobre del 4,8% comarcal (*Regió 7*, 3 de febrer de 2004; 5).

⁸ Segons l'Idescat, aquesta xifra se situa en 3.319 persones.

A nivell laboral, un estudi dut a terme l'any 1997 va arribar a la conclusió que gairebé el 30% dels empresaris consultats tenien una visió positiva dels treballadors estrangers. En aquest sentit, se'ls reconeix que són capaços d'adaptar-se al mercat laboral perquè estan disposats a treballar (això vol dir que accepten les condicions que l'empresa els ofereix o el que marca el conveni).

Per contra, poc menys del 21% de les persones enquestades tenien una valoració negativa dels treballadors estrangers, fonamentalment magribins i llatinoamericans. Segons aquest segment, les persones estrangeres prenen la feina a les nacionals i els fan la competència a causa que arriben en unes condicions pitjors (Vázquez i altres, 1997; 117 i següents).

L'originalitat d'aquest estudi rau en el fet d'haver demanat a les empreses entrevistades quines qualitats reclamaven als treballadors estrangers. Entre aquestes sobresurten les personals com l'amabilitat, el bon tracte amb el públic o que la persona sigui treballadora, responsable, puntual, neta, que tingui bons hàbits i que sigui ràpida i eficient. Només el 61% de la mostra fa referència a les qualitats formatives dels treballadors estrangers.

En el 57% dels casos s'afirmava que els treballadors estrangers complien amb el perfil que l'empresa requeria, mentre que el 24% pensava just al contrari. El 9% restant deia que tot plegat depenia de la persona concreta de qui s'estigués parlant.

Segons aquesta enquesta, un 12% de persones enquestades considerava que els magribins i africans en general no complien amb el perfil que l'empresa demanava, ja fos per la seva poca preparació o pels seus hàbits.

2.5. La percepció de la immigració

En aquest apartat del l'estudi s'intenta fer un repàs a la imatge socialment construïda de les persones immigrants i del fet migratori en general. L'objectiu és plantejar, a partir de les investigacions que han precedit aquesta recerca, els temes principals que permetin estructurar els aspectes per debatre en els grups de discussió.

- *Els no immigrants pensen que el nostre país acull massa persones novingudes*

Segons un estudi fet per l'empresa Gallup el mes de febrer de 2004, gairebé el 60% dels espanyols considera que Espanya acull més immigrants dels que pot acollir. Aquesta opinió és especialment estesa entre les persones amb un nivell d'estudis més baix, de classe mitjana o baixa i les persones més grans.

Val a dir que la mateixa dada extreta del baròmetre del Centro de Investigaciones Sociológicas (maig de 2003) dona un percentatge inferior al 48%. Malgrat la diferència en el percentatge, índexs propers al cinquanta per cent en la

percepció negativa del volum de la immigració a casa nostra no permeten fer-ne una lectura en el sentit d'afirmar que l'índex de xenofòbia al nostre país sigui baix.

- *Immigrants il·legals*

L'estudi del CIS de maig de 2003 posa de manifest que més del 85% de les persones enquestades consideren que la política d'immigració més apropiada és permetre l'entrada només d'aquelles persones que tinguin un contracte de treball.

Així doncs, la població espanyola en general sembla ser partidària de controlar les partides de persones nouvingudes i d'ajustar-ne els fluxos a l'evolució del mercat de treball.

- *L'índex de xenofòbia*

En vista dels resultats obtinguts en els dos punts anteriors, cal plantejar si el nostre país es mostra acollidor i respectuós amb les persones nouvingudes o si, pel contrari, té un elevat índex de xenofòbia.

Sobre aquest punt, els estudis fets sota comanda de l'Imsero acostumen a concloure que Espanya té un baix nivell de xenofòbia i racisme (Díez & Ramírez, 2001; 309-313). Tenir veïns procedents de països menys desenvolupats no seria valorat per la societat espanyola com un fet molest o indesitjable (Díez & Ramírez, 2001; 92).

Per contra, un estudi fet a la província de Tarragona i a les terres de l'Ebre conclou que la població estudiada percep el tema de la immigració com un problema i des d'una perspectiva negativa. El 42% de les persones consultades mantenen una posició global negativa envers la immigració i els immigrants (CERES, 2002; 25-26).

- *Escassetat de contactes entre persones autòctones i immigrades*

Pel que es desprèn de les investigacions consultades, la manca de contactes cara a cara entre persones immigrades i no immigrades estaria a la base d'un cert desconeixement mutu que no fa més que facilitar la creació i el manteniment d'estereotips que moltes vegades es manifesten en actituds racistes o intolerants.

Aquest punt és d'una importància cabdal perquè els estudis semblen demostrar que l'actitud cap a les persones immigrants és més favorable quan s'ha tingut amb elles un contacte personal (Díez, 1998; 105).

- *Immigració laboral o permanent*

Els darrers estudis també posen de manifest que a mida que ha anat passant el temps la societat espanyola ha canviat la definició del perfil de les persones estrangeres que desitja acollir. Així, si en les primeres investigacions es preferia un/a immigrant temporal i sense família que retornés al seu lloc d'origen amb el pas del temps, avui dia, cada cop més, els estudis suggereixen una preferència per una estada més estable, amb família i amb l'objectiu d'afincar-se al nostre país de manera definitiva.

- *Integració de les persones nouvingudes*

En aquest context, cal posar de manifest l'existència d'una tendència a entendre la integració de les persones immigrants com l'equivalent de la seva assimilació a les formes de vida autòctones. Aquestes persones, que es veuen com una minoria, han de fer l'esforç d'integrar-se a la societat que les acull, perquè si no la cultura i la societat receptores perdrien la seva manera de ser (Pérez, Álvarez, González, 2001; 175)

- *Drets i deures dels immigrants*

Pel que fa als drets socials de les persones immigrants, hi ha una creença generalitzada que l'Estat els hauria de proporcionar una sèrie de serveis i prestacions. Al voltant de dos terços de les persones entrevistades consideren que se'ls hauria de facilitar l'accés a la vivenda i garantir-los el subsidi d'atur; al voltant de tres quartes parts pensen que tenen dret a rebre educació gratuïta per al seu cònjuge i cursos d'idiomes (espanyol) i formació professional. Més del 80% creuen que se'ls hauria de proporcionar educació gratuïta per als fills i dret a l'assistència sanitària pública. Aquesta tendència a favor de facilitar prestacions i serveis socials, abasta en força casos a les persones en situació administrativa irregular (Díez, 1998; 82; Díez & Ramírez, 2001; 314).

Igual que en els resultats de les enquestes a la població general, en els grups analitzats per Pérez, Álvarez i González (2001; 199) apareix una predisposició a concedir als immigrants, sense distinció del seu estatus legal, tot tipus de drets socials (subsidi d'atur, educació, sanitat, etc.). De tota manera, la concessió de drets no s'ha d'entendre com una discriminació positiva dels immigrants, amb ajudes específiques que són vistes com un greuge comparatiu. La discriminació positiva és injusta: això vol dir que les persones immigrants han d'estar en una situació d'igualtat de condicions, però no se'ls han de concedir cap tipus de tracte de favor (Pérez, Álvarez & González, 2001; 201-202).

- *Abandonament dels barris*

Alguns autors han constatat que en alguns barris perifèrics l'habitatge està perdent valor de mercat per la presència dels immigrants i que això fa que els grups millor situats, generalment no immigrants, abandonin la zona. Es formaria així un cercle viciós que acabaria amb la substitució total de la població local per la immigrant (Pérez, Álvarez, González, 2001; 177).

Alguns estudis fets a Ciutat Vella (Barcelona) sembla que desmenteixen aquesta tendència i manifesten explícitament que no es troba correlació entre la despoblació autòctona i el creixement de la presència estrangera (Aramburu, 2002; 131-136). D'altres estudis prou solvents tampoc no troben aquesta correlació⁹. Més aviat, semblaria que es tractés d'una representació social, un buc expiatori a través del qual els immigrants es consideren causants d'una realitat que no els pertany.

- *Sensació de perdre el control d'espais considerats propis*

Diversos estudis han posat de manifest la sensació compartida que el barri ha estat "envait", que ha deixat de pertànyer als seus antics habitants, i que això ha provocat un greu deteriorament de les condicions de vida locals. La gent més gran dels barris evoca amb nostàlgia una època en què les relacions comunitàries eren més àmplies. La culpa de la seva desaparició s'associa normalment a les persones immigrants (Pérez, Álvarez & González, 2001; 176).

- *Rebuig més accentuat dels marroquins i magribins en general*

El baròmetre del CIS de maig de 2003 (estudi 2.511), entre moltes altres recerques, indica que les persones que es fan més antipàtiques a la gent enquestada són les dels països del nord d'Àfrica i que les que els són més simpàtiques són els europeus occidentals.

Segons l'estereotip més estès, les persones d'origen magribí maltracten les dones, tenen molts fills, són pícares i tenen males intencions (això quan no se les considera lladres i delinqüents), també són vistes com a fanàtics ignorants (Ioé, 1995; 32).

⁹ "Quizás el dato más relevante es que la llegada de inmigrantes a cualquier barrio de la geografía española no se traduce, hasta el momento, en un abandono de éste por parte de la población autóctona, situación que sí se ha producido en muchos barrios de distintas ciudades europeas y americanas" (Diez & Ramírez, 2001; 91).

- *Les persones immigrants generen inseguretat ciutadana*

El baròmetre del CIS de maig de 2003 també informa que gairebé el 60% de les persones entrevistades considera que hi ha algun tipus de relació entre inseguretat ciutadana i immigració.

En l'estudi fet sobre els marroquins a Manresa, també es va posar de manifest la percepció que els immigrants vulneren la llei i són sospitosos de diverses conductes delinqüencials (Mateo, 1997; 64).

- *La delinqüència de les persones nouvingudes*

Moltes vegades, la imatge de les persones immigrants s'associa a la delinqüència i a la inseguretat ciutadana. Però, com apunten Pérez, Álvarez i González (2001; 181), la delinqüència que molesta és la que es veu al carrer. Sobre les causes d'aquesta delinqüència, els grups a partir dels quals es va fer l'estudi esmentat semblaven inclinar-se per considerar-la com una resposta al consumisme i no a la necessitat. Segons aquesta opinió, les persones que roben tenen les seves necessitats resoltes o les podrien resoldre d'altres maneres. En alguns casos, s'afirma que els seus actes delictius no són altra cosa que una manera de retardar els tràmits de la seva deportació (Pérez, Álvarez & González, 2001; 181).

- *A l'escola, els nens i les nenes immigrants generen diversos problemes*

En diferents estudis s'ha plantejat la creença, força generalitzada, que en aquelles escoles on es produeix una concentració important de nens i nenes immigrants, els nens i nenes autòctons tendeixen a abandonar el centre i a matricular-se en altres establiments amb menor concentració de persones nouvingudes. A llarg termini, es pensa que aquestes escoles acaben baixant el nivell dels estudis que ofereixen i convertint-se en guetos per a immigrants i grups socials desfavorits.

Mikel Aramburu (2002; 180) demostra que, en el cas de Ciutat Vella (Barcelona), la relació entre increment de les matrícules immigrants i disminució de la població autòctona de l'escola, estadísticament, no es pot mantenir. Per contra, de l'estudi de Josep Lluís Mateo (1997; 98) sobre Manresa, que també parteix del punt de vista de l'antropologia, sembla dependre's la idea que aquesta relació sigui certa. Mateo cita un estudi fet per tres mestres de l'escola Renaixença en què

es posava de manifest el desprestigi de l'escola arran de l'increment d'alumnes nousvinguts i la disminució d'estudiants autòctons.

Un altre aspecte que acostuma a posar-se de manifest en l'àmbit escolar té que veure amb els menjadors escolars i les beques de menjador. En aquest punt es plantegen dos aspectes: un, que s'analitzarà en el proper apartat, fa referència a la competència pels mitjans propis de l'estat de benestar i l'altre, se centra en el menú del menjador com a terreny de joc.

- *Competència pels recursos*

Els estudis consultats posen de manifest que alguns grups d'immigrants, especialment els més pobres, són acusats d'acaparar els ajuts dels ajuntaments (Mateo, 1997; 64) i altres institucions.

En aquest sentit, les recerques consultades evidencien que el col·lectiu dels gitanos es troba en una situació semblant a la dels immigrants pobres i alguns autors plantegen la competència que s'està establint entre ambdós grups pels recursos propis de l'estat del benestar (serveis socials, escola, etc.).

Però sembla raonable pensar que aquesta competència no només es produeix amb el grup dels gitanos, sinó que, davant de recursos limitats, les persones immigrants entren en competència directa amb els sectors socialment més desfavorits per aconseguir aquests béns.

- *Els immigrants competeixen amb el comerç local*

Alguns estudis han posat de manifest que les persones immigrants que es guanyen la vida en el sector del comerç competeixen directament amb els petits establiments comercials dels barris que, com vàiem més enrere, cada cop estan més "ocupats" per persones nousvingudes.

- *La situació laboral de les persones immigrants és força precària*

En el món del treball, als immigrants se'ls acostuma a acusar de perjudicar el mercat laboral i d'ocupar les feines dels autòctons (Mateo, 1997; 64). En alguns casos també es considera que els immigrants són mals treballadors o que no compleixen amb el que s'espera del seu rol.

A la ciutat de Vic, per exemple, els empresaris perceben dos tipus de treballadors magribins (Almeda, 2000; sp):

- Un treballador que va arribar a principi dels 80 i va acceptar qualsevol feina en qualsevol condició perquè no tenia permís ni el suport del grup o la família. Aquest grup es va adaptar ràpidament, perquè varen aprendre la llengua i perquè es relacionaven amb els companys de feina.

- Un segon grup són els treballadors que han arribat més recentment o els que gaudeixen de més seguretat legal, ja que tenen el suport del grup i més coneixements de l'entorn. Aquests no estan disposats a acceptar qualsevol tipus de feina ni de condicions i sovint volen equiparar-se als treballadors autòctons. A diferència dels primers, estan desprestigiats, perquè, segons els empresaris, quan milloren la seva situació contractual abusen dels beneficis que això els proporciona i esdevenen inflexibles. No és estrany que acabin la seva relació laboral denunciant les empreses que els han donat feina.

Miguel Laparra (2003; 311-312), partint de l'estudi de la realitat de la immigració a Navarra, planteja que l'enduriment de les condicions de treball és el preu que els immigrants han de pagar per la seva integració en el mercat de treball dels països desenvolupats (jornades per sobre del màxim permès, salaris per sota del salari mínim interprofessional, etc.). Aquesta explotació seria l'altra cara de l'aportació dels immigrants a la productivitat del sistema, alhora que alguns sectors econòmics podrien resistir a la competència internacional gràcies a aquesta estratègia. Un valor afegit que aporten els immigrants és la flexibilitat en els processos de producció.

En aquest sentit, els grups analitzats per Pérez, Álvarez i González (2001; 216) suggereixen que la persona immigrant que no treballa, sobra en la nostra societat. D'acord amb això, molts demanen una política d'immigració que aconseguixi ajustar la demanda i l'oferta de la mà d'obra estrangera, per als llocs que els espanyols no volen cobrir, i que controlï l'arribada i l'estada d'immigrants. Com ja s'ha vist en altres llocs, els conceptes d'emigrant laboral i d'emigrant legal tendeixen a fondre's. L'estada il·legal al nostre país només serveix per beneficiar els empresaris sense escrúpols que s'aprofiten d'aquesta situació.

- *L'atur de les persones immigrades i la seva influència sobre els salaris*

Sembla bastant compartida, sobretot en certs sectors socials, la idea que les persones immigrants ocupen llocs de treball que, segons la seva lògica, haurien de ser per als autòctons.

En aquest sentit, el primer que es constata és que la situació d'atur és més present entre les persones procedents de països de rendes baixes i, de manera especial, entre les d'origen africà (Balaguer, Barreda & Cuadros, 1999; 12). Segons Juan Díez (1998; 77), amb el pas dels anys, els ciutadans espanyols han

anat reduint l'atribució a les persones nouvingudes de la culpa de la desocupació. Això podria haver contribuït a millorar la percepció que els ciutadans tenen de les persones immigrants.

De totes maneres, la situació encara és força controvertida, perquè mentre el 46% de les persones entrevistades varen manifestar que no hi havia relació entre augment d'immigració i augment de l'atur, un altre 47% creia que ambdós fets van molt lligats (Díez, 1998; 78).

Els estudis consultats demostren que les opinions entorn dels efectes de la immigració sobre l'atur, sobre els salaris i sobre la delinqüència estan molt relacionades entre elles: més de la meitat de les persones que creuen que les persones immigrants fan augmentar l'atur també pensen que aquestes faran baixar els salaris; el 86% de les qui creuen que la immigració no afecta a l'atur tampoc no creuen que afecti als salaris. Una relació semblant es pot trobar entre la immigració i la delinqüència (Díez, 1998; 82).

- *En el tema de l'habitatge, les persones immigrants viuen en molt males condicions*

Segons l'estudi dirigit per Montserrat Freixa (2003; 37), els immigrants de la província de Barcelona mostren una elevada estabilitat, tant pel que fa a la població de residència com pel que es refereix a l'habitatge. En canvi, un informe del Foro para la Integración Social de los Inmigrantes (1997; 17) afirmava que "(...) las condiciones de vivienda de los inmigrantes económicos se caracterizan en gran medida por el hacinamiento y la insalubridad. Al problema económico se unen los recelos xenófobos de muchos propietarios de pisos".

Segons diferents estudis, en la nostra societat existeix l'opinió que els immigrants embruten els pisos que lloguen i hi viuen amuntegats (Mateo, 1997; 64). Al mateix temps, com ja s'ha vist, la presència de persones nouvingudes podria estar generant l'abandonament dels barris per part de la població autòctona.

- *Beneficis que aporten les persones immigrants a la societat receptora*

Malgrat que hi ha estudis que posen de manifest que les persones immigrades estan sotmeses a una important situació de precarietat en diferents aspectes, estudis de suficient solvència, encarregats pel Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, arriben a demostrar que els beneficis generats per la presència d'immigrants estrangers superen amb escreix els seus costos. Concretament, els beneficis nets (73.245.090.449 PTA) mostren la important contribució econòmica dels immigrants estrangers a la societat catalana (Balaguer, Barreda & Cuadros, 1999; 38).

D'altra banda, també s'ha de posar de manifest que dels progressos de la persona immigrant no només se'n beneficia ella i la seva família, sinó també el país del qual prové, i allà on ha anat (Solé, 2002; sp).

- *Nivell d'estudis dels immigrants*

Seguint els resultats de l'estudi de Balaguer, Barreda i Cuadros (1999; 9), els immigrants no econòmics presenten un perfil més elevat d'instrucció que els econòmics¹⁰. Amb tot, cal destacar que el gruix més important dels immigrants econòmics presenta un nivell mitjà-alt d'instrucció (59,19%).

"Cal destacar que aquest elevat percentatge d'instrucció mitja i alta per part dels immigrants econòmics representa una inversió en formació que no ha tingut lloc a Catalunya, sinó als seus respectius països d'origen. Això representa un potencial de beneficis intel·lectuals que perden els països en via de desenvolupament i que guanya Catalunya amb la immigració" (Balaguer, Barreda & Cuadros, 1999; 9).

En resum, es podria dir que el fenomen de la immigració és vist a partir del següent esquema:

Al nostre país hi ha massa immigrants, per això no es poden permetre més entrades de persones sense papers. Només s'han d'acceptar aquelles persones que el mercat laboral pugui absorbir. Les persones que vinguin al nostre país per treballar i integrar-se a la nostra societat sempre seran benvingudes si accepten convertir-se en un membre més de la nostra col·lectivitat i accepten ser assimilades. Si compleixen aquests requisits, se'ls podrà donar el mateix tracte que a les persones oriündes.

La concentració de persones no nacionals en espais reduïts dificulta la seva integració i fa que les persones no immigrants abandonin els barris tradicionalment ocupats per les classes treballadores. En alguns d'aquests barris, els seus habitants tradicionals estan perdent el control de la vida social.

Els i les immigrants que tenen més dificultats per integrar-se a la nostra societat són els magribins. La seva cultura és massa diferent de la que els rep per conèixer en un mateix espai. Ara bé, en general, les persones de fora generen inseguretats ciutadanes i delinqüència.

¹⁰ Més d'un 38% dels immigrants no econòmics són diplomats o llicenciats. En canvi, només ho són el 18% dels immigrants econòmics.

Les persones immigrants viuen en condicions molt precàries i en habitatges molt degradats. A més que les persones immigrants tenen una situació laboral força precària, influeixen també de manera negativa en els salaris de la resta de treballadors i treballadores.

Espanya és una societat amb un baix índex de xenofòbia on els contactes entre persones immigrants i no immigrants són escassos. Els immigrants són necessaris per assegurar el futur del nostre sistema de protecció social i generen uns beneficis molt superiors als costos que representen per als països que els acullen. El seu nivell mitjà d'estudis és superior al de les persones oriündes.

L'escola i els serveis socials són dos dels àmbits en què millor es veu la competència entre persones immigrades i no immigrades.

Fins aquí s'ha explicat la imatge que els autors d'aquest estudi, com a professors universitaris de la Fundació Universitària del Bages (FUB), en els darrers mesos de 2003 i primers de 2004, tenien abans de començar a parlar amb els autèntics protagonistes del fenomen que es vol estudiar: les persones de la Manresa de principis del segle XXI.

A partir d'aquí, es vol saber què en pensa la nostra població objecte d'estudi i, com que s'intueix que aquest coneixement serà segmentat en diferents grups socials, s'ha decidit posar en pràctica la metodologia que en el proper apartat es comentarà. Amb això s'ha intentat l'apropament a les diferents representacions del fet migratori a la capital del Bages.

3. Metodologia

Aquesta recerca es planteja com una primera aproximació a l'objecte d'estudi. És per això que s'ha considerat que la metodologia més adequada hauria de ser de tipus qualitatiu. Es tracta, no de buscar explicacions causals, sinó de conèixer les grans tendències i de permetre, en un primer moment, plantejar les hipòtesis que més endavant hauran de ser validades. En aquest sentit, les opinions dels diferents agents implicats en aquesta dinàmica social no seran jutjades ni comparades amb el que la sociologia defineix com a "realitat social", sinó que únicament es pretén posar al descobert els diferents discursos que s'utilitzen a l'hora de parlar del fet migratori. Això vol dir assumir que el discurs científic que s'ha repassat fins al moment pot ser només una de les possibles representacions de la immigració a casa nostra.

Per aconseguir aquests objectius, l'estudi s'ha dut a terme seguint la tècnica dels grups focals o grups de discussió. Concretament, la investigació s'ha fet partint de la realització de vuit grups formats per persones que viuen o treballen a la ciutat de Manresa. Els grups concrets corresponen als tipus ideals que es detallen en el quadre adjunt (Quadre 3). En el segon nivell, aquest quadre concreta les categories socials que han comptat amb representants dins dels mateixos grups. Totes les sessions es varen dur a terme a l'edifici de la Fundació Universitària del Bages, excepte el grup de persones grans que es va fer al casal de les Escodines¹¹. Cal fer esment que en cap moment no es va intentar que els diferents membres dels grups fossin representatius de la població manresana: no es tracta d'una mostra significativa, sinó intencionada.

Aquests grups es varen triar perquè d'entrada semblaven els més interessants d'estudiar i els que podien donar uns resultats més profitosos. Els temes plantejats en cadascun dels grups es poden consultar més endavant (Annex 1). La dinàmica va consistir a iniciar la sessió plantejant al grup una pregunta inicial prou àmplia. Després, durant una hora i mitja, els investigadors registraven i prenen nota del que s'anava dient i demanaven aclariments quan semblava necessari; la consigna va ser intervenir el mínim possible en la marxa del grup. En aquells casos en què la dinàmica del grup el feia poc operatiu, els investigadors varen tenir un paper més directiu. D'aquesta manera s'intentava assegurar que es tractaria la major part dels temes que en el marc teòric s'havien demostrat com a importants. La pregunta inicial en la majoria de grups va ser:

- què us suggereix l'expressió *immigració a Manresa*?

Cal esmentar, però, que els grups tècnic i empresarial varen ser iniciats amb un estímul diferent, respectivament:

¹¹ Excepte en el cas de les persones grans, la gent entrevistada sabia anteriorment que el tema del grup seria la immigració.

- què penseu que ens diran els altres grups?
- per què contracteu (o no) persones immigrants?

Al grup de persones nouvingudes la pregunta inicial es va centrar sobre com es pensaven que eren vistos per la resta de la població manresana.

El desenvolupament dels diferents grups de discussió va ser enregistrat per facilitar la tasca d'anàlisi posterior. La codificació dels temes més rellevants es va fer amb la versió 5.0 del programa informàtic Atlas.ti.

Un cop finalitzada la investigació s'ha valorat que la recerca exploratòria que s'havia plantejat inicialment ha adquirit prou entitat pròpia com per convertir-se en un estudi independent. Això no treu que es valori positivament la necessitat de dur a terme una segona part de l'estudi que intenti quantificar l'abast dels diferents discursos i que relacioni els seus continguts amb les característiques socials, polítiques i culturals dels seus portaveus.

Abans d'entrar a comentar els resultats obtinguts, però, seria interessant fer algunes precisions sobre les referències que es faran a alguns membres dels diferents grups. Així, quan es parli de *tècnics* aquest concepte s'aplicarà a les catorze persones que varen participar en els grups primer i segon, però es reservarà l'etiqueta de *tècnics en sentit estricte* per fer referència a aquelles persones d'aquest grup que treballen directament en programes per gestionar la convivència i la integració de les persones nouvingudes (tant des de diferents administracions –Ajuntament i Consell Comarcal– com des d'organitzacions no governamentals). La diferència de discurs observada en el curs dels grups de discussió ha fet convenient establir aquesta distinció.

També cal dir que el grup que s'anomena de pares i mares en realitat va estar format per quatre persones (dos homes i dues dones d'edat adulta) que, en contra del que s'havia pensat originàriament, no necessàriament havien de tenir cap vincle amb les associacions de mares i pares d'escoles manresanes.

Així mateix, en el grup de persones immigrants no es va poder comptar amb el representant de les persones magribines. Aquesta mancança va ser compensada per una entrevista individual feta posteriorment amb dues persones d'aquesta procedència. En l'exposició de resultats s'ha optat per situar les seves aportacions en notes a peu de pàgina, perquè la informació que se n'extreu prové d'un context diferent dels grups de discussió a partir dels quals s'han reconstruït els diferents discursos estudiats.

Quadre 3: els grups de discussió fets en aquesta investigació

1. Persones immigrants procedents de:
 - Argentina
 - Colòmbia
 - Equador
 - Senegal

2. Mares i pares:
 - Persones d'una edat d'entre 25 i 40 anys

3. Tècnics que treballen amb el tema:
 - Càritas
 - Serveis socials de l'Ajuntament
 - Centre d'Iniciatives per l'Ocupació
 - Creu Roja
 - Sanitat
 - Ensenyament
 - Consell Comarcal
 - Ajuntament de Manresa
 - Centre de Normalització Lingüística
 - Escola d'Adults
 - Sindicats
 - Policia Local
 - Mossos d'Esquadra

4. Gent gran:
 - Grup de discussió al casal del barri de les Escodines

5. Joves
 - Un grup d'alumnes de quart d'ESO de l'IES Lacetània de la ciutat

6. Representants d'associacions de veïns:
 - Escollits a partir de la Federació d'Associacions de Veïns de Manresa

7. Empresaris:
 - UBIC
 - Gremi hosteleria
 - Sanitat
 - Empreses d'*alta tecnologia*
 - Indústries càrniques
 - Indústries metal·lúrgiques

4. Resultats obtinguts

En el moment de començar l'exposició dels resultats obtinguts es planteja el dubte de si el fil argumental d'aquesta descripció ha d'anar d'aspectes concrets a discursos més abstractes (de les paraules als discursos), o a l'inrevés. S'ha optat per començar amb una petita descripció de l'existència de diferents discursos i de com funcionen per, tot seguit, aterrar en qüestions molt concretes. Aquesta entrada a l'exposició dels resultats dels diferents grups de discussió sembla més clara que no començar l'exposició per idees molt concretes i descontextualitzades.

4.1. Visions de la immigració

El primer que cal remarcar és que, tal com s'esperava, a la ciutat de Manresa hi ha manifestacions de diverses visions de la immigració, visions que sembla clar que responen a diferents posicions socials en sentit estricte. De totes maneres, el vincle entre posició social i representació queda per demostrar empíricament. Malgrat que pugui semblar simplista, es considera que aquestes es poden resumir en dues grans representacions:

- una visió de tendència negativa del fet migratori i del paper de les persones immigrants
- una visió positiva, fonamentalment utilitarista, del mateix fet.

En el marc d'aquesta recerca s'ha decidit anomenar a la primera visió "discurs xenòfob sobre la immigració" i, per oposició, a la segona "discurs xenòfil de la immigració".

Tot i que no deixa de ser una hipòtesi per a una futura anàlisi, el primer discurs sembla més probable que aparegui en els grups de gent que no són el que s'han anomenat tècnics en sentit estricte i tampoc no es dona entre les persones novingudes. Aquest discurs es va manifestar força clarament en els grups de mares i pares i de veïns i d'una manera molt clara en el sector femení del grup de gent gran.

Diferents persones que han format part dels grups de discussió han posat en relació aquesta visió negativa amb el desconeixement de la "realitat" social. Aquest argument ha estat especialment clar en el cas del grup de tècnics en sentit estricte, tot i que aquesta "explicació" de l'origen d'un suposat discurs equivocat tingui una funció clarament legitimadora del discurs propi d'aquest grup social. Els tècnics del grup i altres persones defensaven que la visió negativa que la major part de la gent té del tema de la immigració respon al seu desconeixement de la realitat.

En canvi, la visió positiva del fet migratori i dels seus agents es troba especialment en el grup de tècnics i també entre les persones immigrants. El fet que no sigui estrany que aquests tècnics tinguin una visió positiva és força clar en aquells casos de persones que ocupen càrrecs relacionats amb la integració dels immigrants: el rol de tècnic en immigració duu aparellat l'expectativa de què el seu discurs haurà de ser xenòfil. En canvi, altres persones que en la definició inicial consideràvem com a tècnics tenen un discurs menys positiu i, en alguns casos, força negatiu. En aquest grup es troben sobretot aquelles persones, funcionàries o no, que han de conviure amb persones immigrants constantment i que viuen en primera persona els desajustaments culturals de què més endavant es parlarà.

Com en la resta de punts d'aquesta recerca, però, tampoc en aquest plantejament inicial les coses no són en blanc i negre, sinó que hi ha molts matisos de gris. El cas més clar és el del grup d'empresaris i empresàries, un grup que divideix la seva visió en diferents eixos: d'una banda, la necessitat econòmica i de l'altra, la protecció de l'estatus de la població local; en un altre àmbit s'hi manifesta una visió positiva d'alguns col·lectius i no tan bona, fins i tot negativa, d'altres, etc. També el grup de pares i mares va ser molt ambivalent pel que fa a la seva posició en el continu xenofília-xenofòbia.

En el grup empresarial, en el de tècnics i de manera menys freqüent en alguns altres, es va donar una importància "instrumental" al fenomen de l'arribada de persones nouvingudes. En aquests casos, la visió positiva reposava sobre la contribució de les persones nouvingudes a la hisenda pública (especialment al sistema de pensions) i al sistema productiu i reproductiu. De totes maneres, aquests aspectes positius no deixen de ser armes de doble tall, sobretot quan arriben a mans dels grups socials menys xenòfils: la seva presència es converteix en invasió i, fins i tot en algun cas, la seva relació amb les pensions és vista a l'inrevés (una dona del grup de gent gran afirmava rotundament que a causa de les persones nouvingudes no es podrien cobrar les pensions).

4.2. Coneixement, desconeixement, diferència, desigualtat

Recollint aquesta doble visió, hi ha elements per pensar que es podria parlar de l'existència de dos grups socials dividits pel seu coneixement de la realitat: els grups més instruits, que diuen conèixer la "realitat" del fet migratori, i els grups amb menys capital cultural, que a vegades confessen el seu desconeixement, però que en altres moments la seva desconeixença els ve imposada per aquelles persones que diuen conèixer la "realitat" del fet que s'està estudiant.

Moltes vegades el coneixement de les persones nouvingudes es basa en uns estereotips coneguts per tothom i compartits per la majoria dels membres dels diferents grups socials de la ciutat. És necessari remarcar que aquest procés de tipificació i d'estereotipització de les realitats socials és un fenomen constitutiu i necessari de tota estructura social. Però, en boca de certes persones, la tipificació

de certs rols socials (els immigrants, els *moros*, els Altres, etc.) és la clau que explica la seva difícil integració social. La gent del carrer utilitza aquests estereotips per estigmatitzar certes persones, però, com la teoria sociològica ha demostrat a bastament, moltes vegades els estereotips tenen components reals. En aquest sentit, cal remarcar que el grup de tècnics i el de persones nouvingudes coincideixen a posar èmfasi en el paper que els mitjans de comunicació juguen i han jugat en aquesta construcció d'estereotips i, de retruc, en el procés d'integració social. Altres grups de discussió semblaven donar molta importància als estaments polítics.

Per a ambdós discursos, la diferència o la semblança de les persones nouvingudes amb les locals té una gran importància. I com és fàcil de pensar, aquesta diferència és un fet que es va construint en el procés d'interacció social. Així, en funció de com es valori la diferència es donen situacions de major o menor tolerància que arriben a afectar la possible integració de les noves comunitats que estan apareixent. Alguns dels factors importants en aquesta qüestió són l'idioma, el vestit, la higiene, la religió, etc. Factors que, per a certs grups socials, pertanyen a l'esfera privada o individual de l'existència humana, són per a altres la marca indeleble de la seva desigualtat. El debat semblaria trobar-se en si es pot assimilar diferència i desigualtat, i d'aquí en sorgirien diferents valoracions socials de com cal acollir les persones diferents: com a diferents o com a desiguals. Un exemple clar d'aquesta divergència es troba en la distribució de beques a les escoles: la *vox populi* considera que els immigrants en reben més, però la qüestió està en si això és perquè són diferents (fet normalment no acceptable per a la majoria de la població) o perquè són desiguals (en aquest cas, hi ha la tendència a pensar que l'estat de Benestar hauria de cobrir també les noves persones que arriben a casa nostra).

El desconeixement de les realitats de les cultures que ens visiten és un tret acceptat i compartit pels col·lectius nouvinguts estudiats, però es posa de manifest en gairebé tots els grups que s'han escoltat. Possiblement es podria parlar d'una relació inversament proporcional entre coneixement i actituds racistes. En aquest sentit, força de les persones que han format part dels grups s'han mostrat preocupades per la manca de contactes interculturals.

D'altra banda, el coneixement estereotipat de les persones nouvingudes genera una divisió en grups d'aquest col·lectiu: es considera que hi ha uns immigrants de primera i uns de segona categoria. Alguns fins i tot esdevenen "invisibles" com a persones nouvingudes.

En aquest context, en tots els grups (fins i tot en el d'immigrants) es va detectar que el col·lectiu més mal valorat de tots era el de les persones magribines, que a més a més resulta ser el majoritari. Algunes persones que manifestaven haver tingut contactes molt directes amb aquest col·lectiu donaven com a causa d'aquesta visió negativa precisament la gran quantitat de membres d'aquesta procedència (això es justificaria pel fet que, en ser molts, *se senten forts* i llavors no es volen integrar). En més d'un cas s'ha sentit a dir que, a partir d'aquell moment, es comencen a formar "*guetos*". També s'advertia que això està passant

també amb l'arribada de contingents important de noves procedències (sud-americans, però sobretot, de països de l'est d'Europa).

En aquest context, el grups que entren en competència directa amb les persones nouvingudes manifesten una sensació "d'invasió". Això es lliga al fet que hi ha massa immigrants a la ciutat, especialment en alguns barris; però aquestes persones nouvingudes no són de qualsevol tipus, sinó especialment les considerades de segona categoria. Els resultats d'aquesta recerca permeten pensar que hi ha elements suficients per poder demostrar que aquesta definició com a invasors té força a veure amb la competència per l'accés als recursos propis de l'estat del Benestar.

En els grups socials que considerem mitjans, en les persones de més edat i en les que més clarament manifesten manca d'informació sobre el tema, el discurs de la competència pels recursos propis de l'estat de benestar acaba generant un sentiment d'injustícia envers els autòctons. Aquest cas és molt interessant quan es posa en boca de primeres o segones generacions de persones immigrades als anys 60, perquè moltes vegades comparen les ajudes que varen rebre en el moment de la seva arribada o de la dels seus pares (o sigui, pràcticament res) amb les ajudes a què poden accedir les persones que arriben avui dia a la ciutat. En aquest enjoc no falten mostres de desconfiança cap a les actuacions polítiques i tècniques dels poders polítics i de l'administració, ni tampoc sentiments que les persones nouvingudes estan fent "trampes" (no paguen impostos, no respecten els horaris, tenen sous en treball negre, no fan la declaració de renda...).

En aquest sentit, el desenvolupament del grup de pares i mares va centrar-se durant bona estona en la necessitat de conèixer si això era veritat o no. La seva queixa, des d'una manca d'informació reconeguda, anava en el sentit que els poders polítics i l'administració no han fet públics els barems que apliquen.

D'altra banda, en aquest ambient de competència pels recursos socials, en alguns casos, la defensa dels drets de les persones autòctones és vista, des de la posició de les persones nouvingudes, com una actitud neoracista. Segons comenten diferents persones de diferents grups, l'etiqueta de "racista" és utilitzada per certes persones nouvingudes per obtenir avantatges en la seva vida social quotidiana.

Davant d'aquesta situació, certes formes de violència racial sembla que podrien ser justificables per a algunes persones aïllades. De totes maneres, en els diferents grups s'ha detectat la sensació d'estar vivint en un món que, tot i no ser perfecte, no acabarà degenerant en enfrontaments com, per posar un exemple, els de Ca n'Anglada o El Ejido.

Les pàgines que segueixen han de permetre aprofundir en totes aquestes idees que ara s'han presentat amb la intenció d'oferir a les persones que llegeixin aquest treball unes coordenades generals de per on aniran els resultats finals obtinguts en els diferents grups de discussió.

4.3. Definició de persona immigrant segons els grups de discussió

El primer tema que té una certa importància és la definició de persona immigrant. Tal com s'ha explicat més enrere, la pregunta inicial en els diferents grups de discussió ha estat en tots els casos prou àmplia com per no condicionar les respostes dels seus membres. Això ha permès que les persones que en formaven part comencessin a parlar de la immigració i de les persones immigrants sense haver definit què entenien per aquests conceptes¹². Aquest procediment té una importància molt gran, perquè permet arribar a unes primeres idees sobre els subjectes que són etiquetats com a immigrants.

Pel que es desprèn dels diversos grups, les persones immigrants d'avui dia són aquelles que han arribat al nostre país en els darrers anys. Això exclou d'aquest grup, i en les sessions de grup es veu d'una manera molt clara, les persones que varen arribar a Catalunya als anys seixanta i setanta. Aquelles onades immigratòries avui dia sembla que s'han integrat gairebé per complet, sobretot en comparació a les noves persones que estan arribant en els darrers anys.

D'altra banda, les persones immigrants són normalment les que provenen de països pobres (difícilment persones de la Unió Europea¹³ són vistes com a immigrants, com tampoc ciutadans dels Estats Units) i/o que elles mateixes són vistes com a pobres. En aquest sentit hi ha una clara gradació en funció dels països de procedència: les persones d'origen sud-americà són vistes com més iguals que no les originàries dels països de l'est, i aquestes encara ho són més que les persones de procedència africana, dins de les quals els magribins (moltes vegades anomenats marroquins o més despectivament *moros*) ocupen la pitjor plaça. Com deia una persona del grup de tècnics, hi ha immigrants de primera i de segona categoria.

Convindria fer un petit incís per parlar de les persones d'origen xinès. Aquest col·lectiu acostuma a aparèixer poc en els discursos expressats en els grups, però a vegades ho fa, i quan això passa, normalment és per posar-los com a exemple d'una integració no traumàtica. Sembla que en l'escala de simpaties que s'ha esbossat més amunt, les persones d'origen xinès no hi tenen un lloc concret. En el grup de pares i mares es va dir que aquest grup és diferent, perquè:

"Els xinos no volen inculcar-te molt lo seu, no volen fer el seu centre, ni la seva botigueta..."

També en el grup de veïns va sortir aquest tema i es va posar de manifest que les persones d'origen xinès tenen diners i per aquest motiu ja no són vistes

¹² En alguns grups, després d'un bon període de temps sense intervenció dels investigadors, s'ha intentat una aproximació indirecta a la definició de persona immigrant a través de la pregunta "quan considereu que es deixa de ser immigrant?".

¹³ Cal recordar que el treball de camp es va fer abans de l'entrada a la Unió Europea dels 10 països que ho han fet l'1 de maig de 2004.

com a molestes. En canvi, amb els altres és diferent: són vistos més com a contraris o enemics. De fet, sembla que el col·lectiu xinès sigui el gran desconegut per a la gent dels grups que s'han dut a terme. Es tractaria d'un grup molt tancat i discret, camuflat en la vida de la ciutat. Un grup que, a diferència del col·lectiu àrab, per exemple, mai no ha reclamat tenir un cementiri propi. En aquest sentit, en diversos grups va sortir la broma (segurament sigui una llegenda urbana) sobre què es fa amb les persones d'origen xinès quan moren. La broma, que no deixa de tenir la seva funció social estigmatitzadora, posa de manifest de manera força clara el desconeixement que hi ha d'aquest col·lectiu.

Les causes d'aquesta gradació en la simpatia dels diferents col·lectius són diverses i van des de l'aparença física (fenotip) fins a la llengua que parlen, passant per tota una sèrie de referents culturals heretats històricament¹⁴ o fins i tot una diferent cultura del treball¹⁵. Reperent una expressió que va sortir en el grup de veïns, hi ha gent a qui es veu com més igual; o sigui, no tan diferent del propi Jo. El tema de la diferència serà tractat una mica més endavant.

Cal fer esment, però, que algunes opinions que varen aparèixer en el grup de persones immigrants anaven en el sentit de què l'etiqueta *immigrant*, essent de signe negatiu, absorbeix gairebé totes les persones que vénen de fora. Sembla com si les persones nouvingudes fossin conscients de la negativitat del mot i intentessin diferenciar-se'n. Com es va dir en el grup, les persones immigrants no haurien d'anar a parar totes a la mateixa bossa.

Però, vist el contingut dels discursos en els diferents grups de discussió que s'han dut a terme, no sembla que les persones locals posin tots els immigrants en el mateix bloc i que els apliquin exactament la mateixa etiqueta. Hi ha persones que només són qualificades d'immigrants en el moment en què el coneixement del món del sentit comú es mostra insuficient per donar compte de la realitat. Hi ha persones que només es veuen com a "forasteres" en el moment que obren la boca i el seu accent és diferent.

En general, però, la paraula *immigrant* és emprada (conscientment o inconscientment) com una etiqueta despectiva. Com a tal, s'aplica especialment a aquells grups més menystinguts, fins al punt que diversos membres d'alguns dels grups han arribat a plantejar si en parlar d'immigració s'havia de fer referència a altres persones més enllà de les d'origen magribí. En el grup de pares i mares es va arribar a un cert consens en el sentit que "*els immigrants són els moros*", que és el col·lectiu de què s'acaba parlant quan es debat sobre aquest tema. Alhora, en el grup de gent gran va ser gairebé impossible parlar d'altres col·lectius de persones nouvingudes (que es reconeix que viuen al barri on es va dur a terme el grup de discussió) que no fossin les persones magribines. Tot i que no de manera tan accentuada, una cosa semblant va passar amb el grup de veïns. Segurament tot plegat té alguna cosa a veure amb expressions que s'han sentit en els grups com

¹⁴ En aquest sentit, no estranya que el grup de gent gran sigui l'únic en què el tema de les persones d'origen marroquí s'hagi vinculat a l'entrada de les tropes franquistes a Catalunya i a la Guàrdia Mora del general Franco.

¹⁵ En algun grup s'ha posat de manifest que la manca de formalitat que s'atribueix a alguns col·lectius podria estar a la base de la seva visió negativa i de les seves dificultats d'integració.

ara que els *negres "són bons jans"*, que als sud-americans *"els veig més com jo"* o que si a les persones argentines els costa que els arribin a llogar un pis, *"ya no digamos los países del Este ni Marruecos o argelinos..."*¹⁶. Expressions d'aquest tipus, no només reflecteixen la diferència de representació dels diferents col·lectius, sinó que acaben instituint la seva desigualtat social.

Aquest sentiment de desigualtat que es posa de manifest en els diferents grups es planteja de nou quan es demana a les persones entrevistades quan pensen que es deixarà de ser immigrant¹⁷. Hi ha hagut gent que ha afirmat rotundament que mai, una afirmació que lliga força bé amb aquelles persones que tenen una visió de l'Altre com algú diferent a causa del seu vestit, idioma, creença, costums, etc. D'aquí que aquesta gent deixarà de ser immigrant el dia que s'integri, que deixi de banda la seva manera de ser i passi a ser una persona més en la nostra societat. Ara bé, com es reconeix en el grup de tècnics, la integració moltes vegades sembla que hagi de passar per l'anorreament de la diferència. En aquest sentit, el que es deixi de ser immigrant,

"Depèn molt d'ells, que es vagin donant una mica i s'integrin, que no els vegis tant com a raras, com a diferents, perquè sembla una mica que ells vulguin dir que són diferents, amb la parla, amb la vestimenta."

4.4. Les persones immigrants com a diferents

Tal com es veu en els diferents grups que s'han dut a terme, les persones immigrants són vistes com a persones diferents. De fet, sobre això sembla que no hi hauria d'haver cap dubte. El que caldria veure és si aquesta diferència es converteix en desigualtat i pot suposar problemes en l'estructuració de les relacions socials de la Manresa del segle XXI.

En el grup de tècnics es va posar de manifest que posar l'accent en les diferències és molt perillós. Però les diferències existeixen i es fan evidents en temes com la llengua, el vestit, el color de la pell, els costums, etc. Aquesta diferència generalment genera recels, fins i tot en àmbits com el laboral, on se suposa que la mà d'obra s'escull seguint criteris d'idoneïtat. De tota manera, sembla que hi ha una tendència força acusada a què les persones s'ajuntin seguint les línies que marquen aquestes diferències.

Una qüestió que apareix força sovint és que les persones més diferents de totes són les marroquines o magribines en general. Aquesta valoració no deixa de tenir un cert interès, perquè semblaria que hi hauria d'haver aspectes més reveladors de la diferència, com per exemple el color de la pell. Però, pel que fa a

¹⁶ Aquestes citacions han estat tretes dels grups de pares i mares, de veïns i de persones immigrants, respectivament.

¹⁷ Aquesta pregunta era la manera que els coordinadors del grup tenien establerta per intentar accedir a la definició de persona immigrant en les diferents sessions. Cal dir que mai no es va preguntar directament què era la immigració o una persona immigrant.

les diferències, sembla que el color de la pell no és tan discriminant com les formes de vestir o la higiene personal (un paper també força important el podria tenir la dimensió religiosa). En general, es constata que els comportaments diferents acostumen a ser mal vistos (és el cas del vel en el món islàmic, del fet de comprometre les filles en matrimoni des de molt joves, etc.).

En aquest context, els discursos més xenòfils demanen, com es veurà en un altre lloc, més coneixement de les diferències per poder superar els obstacles que es plantegen a la integració social. També es veurà que per integrar-se moltes vegades es demana a les persones nouvingudes que renunciïn a la seva personalitat i als trets més característics de la seva cultura i que *s'integrin* en el món social i cultural que les acull. En aquest sentit, per als grups més populars d'aquesta recerca, els costums de la gent local no semblen tan extremistes o "*marcats*" com els de les persones nouvingudes. Les cultures que entren en contacte avui dia són diferents de les d'abans (anys seixanta). Si anteriorment la diferència es trobava gairebé per complet centrada en el tema de la llengua, ara són les cultures en conjunt les que difereixen. De fet, aquesta diferència és el que ha acabat generant bona part del conflicte social. Com es veurà en un altre lloc, els mateixos immigrants han fet que la gent es tornés una mica racista, es deia en un dels grups. En cap cas no s'ha sentit a dir que les culpes fossin de les polítiques d'integració que es duen a terme o de la voluntat política de congelar les prestacions de l'estat de Benestar. Sembla que la culpa la tenen més aviat les persones nouvingudes pel fet de *ser diferents*, per *beure vodka amb taronja a l'hora d'esmorzar* o *caçar els ànecs que nien en estanyols urbans*. Detalls que podrien semblar insignificants, però que no ho resulten. Això per no parlar de diferències religioses o culturals com el tema del vel o de les ablacions de noies joves (cal remarcar que aquest darrer aspecte no ha sortit en els grups).

En aquest punt, de nou s'hauria de tornar a temes ja tractats: les persones que es veuen com a més diferents són les d'origen magribí o àrab en general. En canvi, les sud-americanes parlen com la gent d'aquí, tenen més o menys les mateixes creences, vesteixen igual... En aquest context, la diferència de les cultures del Magrib es veu com una imposició i la seva religió com una cosa molt agressiva, fins i tot quan no són radicals islamistes. Per això a una persona del grup de veïns li semblava que la integració de les persones magribines passava pel seu canvi de manera de vestir.

En el mateix grup, però, no es va arribar a establir un consens sobre el tema del vestit, perquè hi havia gent que pensava que es tractava d'un assumpte secundari. Ara bé, tot i ser secundari, a França ja ha generat problemes, concloïa la persona que menys acceptava aquest tipus de discurs.

4.5. Diferents visions de la immigració

Anteriorment ja s'ha dit que existeixen diferents visions de la immigració en general i a la ciutat de Manresa en particular. Aquesta afirmació se sustenta en

l'anàlisi global dels diferents grups de discussió que s'han dut a terme. Però es va posar de manifest d'una manera molt clara en el grup de tècnics, els quals, en aquest sentit, tenen una posició privilegiada per reconèixer aquesta diferenciació¹⁸.

En aquest grup, una de les primeres coses que es va dir va ser:

"Hi ha dues realitats: qui coneix el tema i hi té contacte i qui no el coneix més que pel que veuen i es deixen influir pel que diuen els altres."

Aquesta frase, en boca d'un tècnic, intentava posar de relleu la importància dels contactes per entendre el fenomen migratori i les persones nouvingudes, però alhora informava de la relativitat del coneixement en aquest terreny.

A banda d'aquestes consideracions de tipus general, cal dir que altres persones que també havien estat convidades a participar al grup en qualitat de tècniques varen posar igualment de manifest la diversitat de visions sobre la immigració. En aquest sentit, es va remarcar que els diferents discursos sobre la immigració canvien segons els "àmbits". Així, per al món empresarial les persones immigrants serien força de treball per explotar mentre que la resta de la societat les veuria com quelcom diferent, fins i tot com una amenaça.

Aquesta diferència pel que fa al coneixement del fet migratori en els diversos grups socials estudiats es va posar clarament de manifest en el grup de persones grans. Aquest grup es va polaritzar entre dues persones que representaven posicions antagòniques. En un moment del diàleg es va produir un intercanvi en el sentit que una dona parlava de "*la veritat*" del fet migratori (que ella pretenia conèixer) mentre que un home ho feia de "*la seva veritat*", en el sentit de la veritat de la persona que havia pres la paraula anteriorment.

Cal parar atenció en el fet que, enmig d'aquest entrellat, les persones que considerem tècnics en sentit estricte tenen molt clara la superioritat del seu coneixement sobre el de la resta de grups estudiats. Això es veu en comentaris del tipus "la gent pensa", "alguns diuen", etc., comentaris seguits per expressions que es refereixen a la poca consistència real d'aquestes opinions. En aquest sentit, un tècnic va dir que el coneixement de la gent del carrer està mal construït. Les raons que semblen justificar aquesta posició es troben en la diferència que hi ha entre la "realitat" i els estereotips que la gent utilitza per parlar del fet migratori. En altres casos, el que passa és que "*la gent no diu el que pensa*" quan parla de fets relacionats amb la immigració¹⁹.

El coneixement real, per als tècnics en un sentit més estricte, seria un coneixement pretesament científic (que sorgeix d'estudis rigorosos, estadístiques,

¹⁸ Com es veurà més endavant, els tècnics tenen un discurs molt diferent al de la resta de la població i, de manera directa o indirecta, en els grups es va demostrar la consciència d'aquesta diferenciació.

¹⁹ En el context en què es va fer aquesta observació semblava clar que l'expressió més apropiada hauria d'haver estat girar la frase i dir que la gent no pensa el que diu, en el sentit que no hi ha una reflexió profunda sobre el tema. No es tracta, com volia el tècnic que comentem, que la gent amagui les seves demandes de tipus sociopolític (perquè aquestes han sortit en els nostres grups), sinó que la gent en té prou amb el coneixement de què disposa per entendre la realitat que l'envolta (com a mínim en aquest terreny).

etc.) que es complementa amb la seva experiència sobre el terreny. Aquest és l'únic coneixement vàlid, sobretot a l'hora de dissenyar polítiques socials i plans d'intervenció. Les visions dels altres grups acostumen a ser esbiaixades o equivocades, si no malintencionades. Aquestes visions poc acurades de la "realitat", pròpies de la resta de la societat o de bona part d'ella, especialment d'aquelles persones que coneixen menys la situació "real" del fet migratori, es manifesten en el que els tècnics anomenen *estereotips*. Com a mínim això és el que es desprèn de frases com la que segueix:

"La visió negativa és perquè tendim a estereotipar. Quan algú es fa proper, els estereotips es perden."

Aquesta frase suggereix dues coses que caldrà tractar amb major profunditat. La primera, que hi ha un vincle entre la xenofòbia i els "estereotips" de certs agents socials. La segona, que aquests estereotips perden potència explicativa quan es coneix la "realitat" de més a prop. Abans de veure'ls més detalladament, però, convé especificar que quan es parla d'estereotips, sobretot en el grup de tècnics, s'està fent referència a un coneixement repetitiu i repetit que suposadament no coincideix amb la "realitat" del fet migratori que es comenta. També cal posar de manifest que el concepte *estereotip* com a constructe per explicar i referir-se a un coneixement esbiaixat propi de gent mancada de coneixement directe de la realitat només es troba en el discurs de les persones que es consideren tècniques. Es tracta d'una manera de situar el coneixement propi d'aquest grup en un graó superior al de la resta de la població.

En resum, a nivell de discurs, no es pot parlar d'una única realitat del fet migratori a la ciutat de Manresa. Fins i tot seria possible plantejar l'existència de representacions oposades del mateix fenomen. Per això, tot i la simplificació que prendre aquesta decisió suposa, en aquest context es proposa parlar de dues visions extremes del fet migratori, una xenòfila i l'altra xenòfoba, enmig de les quals se situarien la major part de les persones que formen el teixit humà de la ciutat.

En aquest context, els pensaments (potser seria més apropiat parlar dels sentiments) personals, sobretot quan tendeixen a ser xenòfobs, s'expressen o no dependent de si coincideixen o no amb el que la gent percep que és políticament correcte. En aquest sentit, un grup de discussió és una relació dialèctica entre diferents persones que de manera conscient o inconscient pacten allò que es podrà fer públic i que serà objecte de debat. En tot grup de discussió hi ha una agenda de temes triats entre tots els possibles. Que es tractin o no depèn de qui formi el grup i de les relacions que s'estableixin entre els seus membres²⁰. Més endavant veurem com en un moment del desenvolupament del grup de pares i mares s'arriba a un consens en el sentit que, en el fons, desitjarien que les

²⁰ En aquest sentit, convé dir que en el grup de tècnics es va posar de manifest en diferents passatges que hi havia temes que no era pertinent d'introduir. A través de comentaris com "això no és cert" o "això no té importància" s'evitava tractar temes considerats poc adequats.

persones immigrants *"no hi fossin"*. Acte seguit, el comentari va ser *"Però fer-ho públic queda molt malament"*. En el mateix sentit, en els grups de tècnics, la pressió exercida pel discurs predominant en aquell àmbit va silenciar com a mínim dos participants (que ho han reconegut *a posteriori* de manera privada) i va evitar que es tractessin temes com per exemple si els immigrants abusen o no de les baixes laborals.

4.6. El desconeixement del fet migratori

Per motius de claredat expositiva, a continuació es passarà revista al desconeixement de la realitat del fet migratori en els diferents grups estudiats. La raó de fer això és perquè la manca de coneixement directe del fet migratori és a la base de la creació d'estereotips sobre les persones nouvingudes. Per tant, és interessant referenciar aquest coneixement fals (o desconeixement) i sobretot veure a quina tipologia s'adscriuen els agents que formulen aquests pensaments suposadament equivocats des del punt de vista dels tècnics.

Com es pot suposar, són els tècnics els primers a afirmar que la major part de la gent té una visió esbiaixada de la realitat (De fet no és estrany, perquè en bona part la seva feina depèn d'aquest *malentès*. Gairebé es pot afirmar que el seu discurs i la seva pràctica se sustenten en el desconeixement dels altres.) A aquest discurs cal afegir-hi les mateixes persones immigrants, fet que també sembla raonable i lògic.

Ara bé, quan algunes persones són capaces d'imaginar-se que algú ha vingut des de Colòmbia en una pastera, i a sobre fer-ho públic, no es pot pensar que tinguin un coneixement massa acurat del fet migratori. Com tampoc no va en un altre sentit el fet que la gent se sorprengui que una persona nascuda a Senegal que visqui al nostre país tingui un ordinador, una cadena de música o un televisor.

Aquestes imatges esbiaixades són força habituals, però això no vol dir que no tinguin la seva funcionalitat social i que no estiguin marcant bona part de les relacions més quotidianes de la ciutat. Són estereotips com aquests els que sostenen un sentiment de por molt present en amplis grups de la societat manresana²¹ (vegeu més endavant).

Dins d'aquest gran bloc que és el sentiment de desinformació cal diferenciar la manca de coneixement que fa referència a les altres cultures de la manca de coneixement del repartiment dels ajuts socials. Comencem pel desconeixement de la diversitat cultural en general.

Segurament sigui el desconeixement el que genera la desconfiança intercultural, i possiblement aquesta falta de coneixença tingui alguna cosa a veure amb el racisme. Per evitar els problemes de convivència i per facilitar la seva

²¹ Per la seva importància, es considera que en un proper estudi caldria quantificar l'abast d'aquesta por.

integració, el grup de persones nouvingudes es va posar ràpidament d'acord en la necessitat d'un major coneixement de la seva realitat d'origen²².

Aquest grup es va queixar reiteradament de la manca de coneixement de la realitat dels seus llocs d'origen per part de la població local, des de qüestions tan elementals com la geografia mundial, fins als costums i les formes de vida pròpies d'altres cultures. Però no deixa de ser simptomàtic la manca de coneixement sobre el nivell de formació de les persones nouvingudes²³. Aquest aspecte es va posar de manifest especialment en el cas d'alguns col·lectius d'origen africà.

Per la seva part, la representant de Colòmbia manifestava el seu malestar pel fet que en el nostre marc d'estudi hi ha un desconeixement "acadèmic" de la realitat dels països d'origen de les persones nouvingudes. En el mateix sentit es va exposar com molta gent de Manresa no sap ni on està Senegal i que des d'Europa només es té interès a fer una cultura europea, sense preocupar-se de coses tan elementals com per exemple on és Sud-amèrica. Aquest desconeixement es transforma en una visió simplificada i a voltes primitiva de les persones nouvingudes.

"La gent es pensa que el que fem és extraordinari (...). No pensen que som sers humans com ells", es lamentava una persona senegalesa.

Si se centra l'atenció en el que diu la gent autòctona no tècnica de l'estudi, es trobarà també un sentiment molt repetit, en el context dels grups de discussió, sobre el seu desconeixement de la realitat del fet migratori. Les persones que han format part dels grups de discussió no semblen tenir massa problemes a acceptar que tenen un coneixement molt precari dels seus nous veïns. Cal remarcar que aquest desconeixement s'ha trobat una mica en tots els grups que no estaven formats per tècnics i s'ha de fer constar que les opinions exposades per tècnics i persones immigrants sobre aquest aspecte –la presència d'una manca de coneixement força generalitzada entre la població local– semblen encertades.

Aquest desconeixement no només es manifesta en els grans aspectes interculturals, sinó que també fa referència a qüestions que afecten la vida quotidiana de les persones nouvingudes un cop que ja han arribat a la ciutat. Com a exemple es pot dir que en el grup de mares i pares es va donar per cert el fet que alguns col·lectius nouvinguts tenen infermers o infermeres especials per a ells; ara bé, el representant del sector sanitari (en un grup diferent) va negar rotundament aquest aspecte. Un altre exemple encara més clar es troba en la pregunta de si seria atesa amb normalitat una persona local que entrés a un forn de pa regentat per immigrants (grup de pares i mares).

²² Cal remarcar el fet que les persones nouvingudes que varen assistir al grup havien de tenir un caire diferent a la comunitat d'origen estranger en general. De fet, des de bon principi de la recerca es va tenir clara la dificultat de tenir representants dels "immigrants típics" en els nostres grups. D'aquesta manera, les persones que varen assistir al debat es pot pensar que tenien una integració més gran a la vida social de la ciutat.

²³ Hi ha una certa tendència a pensar que les persones immigrants no tenen estudis, quan està demostrat per altres investigacions que tenen taxes de titulació per sobre de la població local.

Així mateix, les persones no immigrants s'adonen que, especialment per entendre alguns col·lectius, els falten referents. En aquest sentit es pot parlar de dues tendències:

- La gent que considera que cadascú, individualment i lliurement pot fer el que li sembli (grup de tècnics, joves). Per a les persones que s'adscriuen a aquesta línia de pensament no cal buscar justificants culturals a la diferència, ja que cadascú té un dret inalienable a ser com vulgui.
- La gent que considera que el que una persona pot fer ha d'estar d'acord amb els valors de la seva cultura o societat. Les persones que entenen la immigració des d'aquest punt de vista són les que reclamen un coneixement més acurat de l'altre.

És en aquest darrer grup on es troba una necessitat d'entendre l'Altre en el seu context per poder-lo acceptar. En aquest sentit, en més d'una ocasió es va demanar una mena d'escola de relacions interculturals:

"M'agradaria que es fessin classes perquè poguéssim aprendre lo d'ells."

"Hi hauria d'haver educació per a la integració, tant per a gent gran com per a gent jove."

Aquest desconeixement de tot allò que fa referència a les persones nouvingudes es deu en bona part a la manca de contactes entre els col·lectius nouvinguts i la gent local. D'aquí que moltes vegades es demanin actes públics capaços de trobar una excusa per a la coactuació i el coneixement mutu.

4.7. La demanda de major informació

Com que l'altra cara del desconeixement és la informació, si alguna cosa s'ha demanat en tots els grups, aquesta ha estat una major informació. Ho han demanat els tècnics i, en major o menor mesura, tots els altres grups, possiblement amb el grup de persones immigrants al capdavant.

Ara bé, el tipus d'informació reclamada varia força d'un grup a l'altre. Així, els grups de pares i mares i veïns han demanat una informació molt precisa que té un important vessant polític en el sentit que qüestiona el funcionament habitual de la política local. I en això la seva demanda d'informació és força diferent de la que feien les persones del grup de tècnics. Així, mentre el grup de tècnics demana que es puguin fer arribar als diferents grups de la ciutat informació sobre la realitat²⁴ de les persones nouvingudes, la gent dels grups de veïns i pares i mares demanen

²⁴ Aquí s'ha d'entendre com a realitat la seva visió del fet migratori.

més informació en general, però sobretot posen el seu accent en com es reparteixen els ajuts socials de les diferents administracions (però especialment la municipal). Si uns voldrien que es parlés de drets humans i de cultures diferents, els altres demanen estadístiques de beques de menjador, subvencions, impostos, etc. per veure si se'ls està tractant justament o no. L'administració hauria de demostrar que, intentant ajudar els més necessitats, no està perjudicant la col·lectivitat local: aquesta sembla ser la base del seu discurs.

En els grups que es varen dur a terme, es va veure de manera molt clara que els col·lectius que millor representen els grups socials majoritaris demanaven sobretot informació entorn del repartiment dels ajuts socials. Aquest sembla ser el veritable tema central de la seva preocupació, possiblement perquè no fa referència tant al benestar de l'Altre sinó que qüestiona directament el propi.

Aquest tema va aparèixer de forma repetitiva en els grups de pares i mares i de veïns. En el grup de veïns es va arribar a un cert consens sobre el fet que les persones que s'ocupen de la immigració afirmen públicament que en l'adjudicació d'ajuts hi ha uns barems que no tenen res a veure amb el fet de ser immigrant o no. Però, per altra banda, la gent explica casos que els resulten molt xocants. La "injustícia" en el repartiment dels recursos i el maltracte que suposa per a la comunitat local va dur alguns membres d'aquest grup a plantejar-se si això només estava passant a Manresa. La resposta va ser que segurament passava a tot arreu, però que d'altres llocs no en tenien coneixement directe.

La certesa de la "injustícia" en el repartiment dels recursos socials provocaria conflictivitat; la seva sospita genera desconfiança. I el conflicte està servit des del moment en què certs sectors socials tenen per cert aquest repartiment injust. Però, ara mateix, aquesta desinformació també podria provocar-ne:

"La desinformació provoca el conflicte social perquè tu no saps, però veus i si [els tècnics i els polítics] no et diuen el que estan fent, veus que aquell té de tot i jo no arribo a final de mes. Com pot ser? Si hi ha la informació: té el mateix que vostè, és més treballador, més estalviador, viu amb lo just... doncs llavors la culpa [del malentès] és meva."

Un fet que cal remarcar és que, davant del desconeixement reconegut, aquests grups socials no fan res per informar-se. És més, fins i tot reconeixen que encara que la informació estigués disponible, possiblement no l'anirien a consultar.

"Hi ha tanta informació que nosaltres ni tenim temps ni ganes de saber aquesta informació, però sí que ha de ser accessible. (...) I això jo trobo que no està a l'abast de ningú, o només de poques persones (...) perquè no interessa o per qüestions polítiques."

"Jo no sé, no he anat mai a l'Ajuntament a demanar si una persona immigrant posa una perruqueria paga impostos el primer any? No se m'acudeix."

Una de les raons per no accedir a aquesta informació, en el supòsit que estigués disponible, és una manifesta manca de confiança en el sistema polític i fins i tot administratiu: els tècnics i els polítics,

"Sempre ens diran el que voldran. Et diran el que quedi bé, el que els interessi. Hi hauria d'haver un lloc on anar a consultar, no que ells t'ho expliquin".

"Hi ha gent que té el coneixement i ho sap i a més ho guia ... i estem la demás gent que no sabem res, que simplement especulem amb el que diu el company, el veí, i llavors no sé si estem molt a prop del que s'està fent o estem molt lluny, però sí que realment hi ha un buit al mig."

El resultat de tot plegat no deixa de ser significatiu:

"El dia que ens donin informació sobre com es reparteixen els recursos i el que s'ha fet per uns i altres potser podrem ser més tolerants."

No es pot ara mateix entrar a analitzar totes les causes d'aquesta intolerància; però cal suposar que són diverses i complexes. En tot cas, cal posar de relleu que la intolerància existeix i que neix o s'agreuja per la distribució considerada injusta d'ajuts socials. Com que certs sectors socials consideren poc clara la gestió municipal d'aquest ajut institucional, es produeix un sentiment de què "(...) a ells els atenen molt bé i a altra gent [no tant]".

Aquesta fricció només s'entén sabent que les persones que actualment arriben a casa nostra es troben davant d'un sistema de serveis socials força consolidat i que ofereix un ampli ventall d'ajuts socials, sobretot si es compara amb els seus llocs d'origen. En aquest context cal tenir molt en compte el fet que quan es parla del rebuig cap a les persones immigrades existeix una gran tendència a comparar les condicions actuals de la seva arribada amb les que varen tenir els i les immigrants de la resta de l'estat dels anys seixanta i setanta.

No és poc habitual que aquest discurs es posi en boca de les persones que han format part de diferents grups, especialment si tenen una certa edat. També es podria pensar que aquesta comparació és més present entre els grups socials arribats a Catalunya dècades enrere i que avui dia es troben en una situació d'integració social força acceptable. No són estranys els casos en què persones del grup manifesten directament o exposen que coneixen casos de conductes poc xenòfiles lligades a persones no nascudes a Catalunya. En el grup de joves, una noia marroquina va posar de manifest que, des del punt de vista de força magribins, els castellans són pitjors que els catalans pel que fa a l'actitud envers els immigrants. Tot i que aquesta persona no va manifestar-se taxativa en aquesta afirmació, no deixa de ser interessant de retenir-la. En el mateix sentit s'han trobat comentaris per part d'alguns representants sud-americans o del grup empresarial.

En el primer grup, una persona explicava que només havia tingut problemes pel fet de ser estrangera amb dues persones del país i que després havia descobert que no eren "catalanes" d'origen, sinó persones vingudes al nostre país als anys seixanta o setanta. D'altra banda, una persona del grup d'empresaris explicava que, essent ell de família d'origen immigrant, en una reunió familiar es va trobar tota la família fent crítiques a la nova immigració. Aquest punt seria interessant d'aprofundir en una propera investigació²⁵.

Algunes persones s'han mostrat sorpreses del fet que el val per comprar un cotxet infantil que reben els immigrants no sigui per anar-lo a comprar a una gran superfície, on se suposa que seria més barat, sinó per anar a un conegut establiment del centre de Manresa. En el mateix sentit cal interpretar el cas que se suposa real d'una mare que es presenta amb el seu fill a una òptica i s'encapritxa a d'unes ulleres més cares que no el val de què disposa. Segons s'explica al grup, després d'una trucada a l'Ajuntament, el nen va tenir les ulleres que volia. També s'han esmentat casos de nois i noies que no paguen matrícula a l'escola, o que tenen beques i, en canvi, vesteixen xandalls o sabatilles de marca. Igualment, els cursos de català per a dones immigrants són gratuïts i a més els paguem un petit sou. Aquests fets eren impensables als anys seixanta, quan l'ensenyament públic del català estava prohibit i fins i tot el dret d'associació no estava reconegut.

Tot plegat hauria fet, segons algunes persones entrevistades, que les persones nouvingudes s'acostumessin molt de pressa a què se'ls donessin moltes facilitats, sobretot de tipus econòmic. Així s'haurien apuntat al carro de que tot se'ls ha de donar, es va dir. Aquest tema és especialment punyent per a les persones que varen arribar a Catalunya als anys seixanta, especialment en aquells casos que tenen la consciència que els varen anar a buscar al lloc on s'estaven per fer-los servir com a mà d'obra i que, un cop aquí, no varen tenir cap tipus d'ajut institucional. Això ha creat un cert ressentiment que, com deia un home del grup de veïns, caldria racionalitzar.

Una de les coses que no s'ha dit en els grups, però que sembla força clara, és que les persones no immigrants poden tenir dues actituds davant dels ajuts socials: intentar accedir-hi o reconèixer que no els són necessaris. Feta aquesta divisió, s'intueix que les persones que voldrien poder accedir a aquests recursos pensen que aquells que sí que hi tenen accés han de conformar-se amb coses de segona categoria (ulleres barates, cotxets d'establiments massificats, etc.). És en aquest sentit com caldria interpretar frases com aquesta:

"Els nostres no ho tenen això, per què?, i surt dels nostres impostos."

Com si d'un patrimoni expropiat es tractés, els poders públics haurien de passar comptes del repartiment d'aquests ajuts socials, com ja s'ha vist més enrere. És com si l'immigrant que té necessitat de rebre ajuda de la col·lectivitat

²⁵ Cal tenir present, que les dues persones que dirigien el grup eren catalanes d'origen i que això hauria pogut esbiaixar l'opinió de la resta de membres del grup.

s'hagués d'ajustar a la imatge més tradicional de la pobresa o, cas contrari, abstenir-se de demanar ajut públic.

Els dubtes de la majoria de grups estudiats se centren sobre la distribució dels recursos socials i el seu accés. En els grups en què aquest punt es va posar com a tema principal de debat, es va manifestar bastant clarament que les persones nouvingudes no havien de ser subjectes d'una política social especial, sinó que tothom, immigrant o autòcton, hauria de ser valorat de la mateixa manera. No se'ls hauria de facilitar les coses més que a la població local; al contrari, se'ls hauria de donar les mateixes oportunitats. I ajudar a qui calgui quan en tingui necessitat, independentment de la procedència de les persones.

Sobre aquest punt sembla que s'arribà a un cert consens. Ara bé, en els casos menys xenòfils, s'apuntava que a Manresa (i en altres llocs també) feia la impressió que les persones nouvingudes només tenien drets. Feia la impressió, deien, que no tinguessin deures o que no els volguessin complir. Per a aquest tipus de persones, com s'ha vist més enrere, el tracte que es dóna als immigrants seria una injustícia per a les persones locals. Alhora, les persones més xenòfiles entenien aquestes actuacions com una mena de discriminació positiva (tot i que aquesta expressió no va sortir mai en cap grup) que el que pretenia era donar facilitats per a una integració a llarg termini. Tampoc no varen faltar visions una mica més malpensades: els ajuts als immigrants podrien ser vistos com una manera de facilitar l'entrada de gent jove al país, precisament en un moment en què la viabilitat futura del sistema públic de pensions s'ha posat en entredit. El Govern permetria, o fins i tot potenciaria, l'entrada de gent forastera per pagar les pensions. En els casos més xenòfobs s'explicitava clarament que lligar les pensions a la necessària arribada de persones forasteres era un mal social molt important, que si això era veritat, el nostre món anava molt malament. En el discurs de la persona del grup de gent gran que més clarament va explicitar aquesta postura, el raonament va ser invertit, fins al punt que els immigrants es convertien en la causa que amenaçava les pensions de les generacions futures.

La demanda d'una política social que no faci diferències en funció de l'origen de les persones feta pels grups que representen els gruíxos més importants de la població manresana va conduir el grup de pares i mares a plantejar que en alguns casos els ajuts a les persones immigrants són vistos com una manera d'ajudar-los a tenir més efectiu que la resta de la població. El grup de tècnics ja havia advertit que la gent del carrer considera que els ajuts socials que normalment no els són atorgats, si no hi hagués persones immigrants, els correspondrien. També les persones immigrants varen posar de manifest la bona xarxa de serveis socials del nostre país, sobretot en comparació amb el que havien deixat en els seus països d'origen.

Però en el grup de pares i mares es va plantejar el fet que dues persones amb iguals necessitats de partença que acceptessin una mateixa feina es trobarien en una desigualtat manifesta al cap d'un temps pel fet que la immigrant no hauria de pagar res perquè tenen moltes coses (no és estrany sentir comentaris en el sentit de que ho tenen "tot") de franc (guarderies, escoles, menjadors, roba, etc.). A

més, com que tampoc no gasten com els autòctons (no van al cine, ni a sopar a fora, ni compren CD, etc.) el poc que guanyen en els seus treballs precaris i mal vistos els queda pràcticament net per enviar-ho a casa.

Davant d'aquesta situació, una persona del grup de veïns demanava que només se'ls ajudés en la part que proporcionalment els toqués: a partir de la declaració de renda, la seva comunitat (que aquí s'identificava amb la seva confessió religiosa) hauria de rebre la part que es consignés com a destinada a altres religions. Des del punt de vista d'alguns representants empresarials, l'estalvi de les persones immigrants està descapitalitzant l'economia local, perquè tot el que els queda net ho envien a la seva família.

4.8. La immigració com a invasió

En aquest context de desconeixement i de conflictivitat latent o manifesta pel repartiment dels ajuts socials, les persones locals han expressat el seu sentiment d'estar sotmeses a una invasió. Val a dir que les causes d'aquesta representació són prou complexes com per poder afirmar que simplement es resumeix en un repartiment considerat injust dels serveis propis de l'estat del benestar. Aquest sentiment d'invasió té molt a veure amb la confrontació cultural que suposa que persones de procedències diverses hagin de conviure en un mateix espai. I possiblement també tingui alguna relació amb la diferent concepció de l'ús de l'espai que apareix en cultures tan dispars. Evidentment, amb aquestes quatre raons no es pretén esgotar el tema de l'origen del sentiment d'invasió que manifesta bona part de la col·lectivitat local.

En el grup de persones grans, especialment, però també en el d'empresaris, es va posar de manifest aquest sentiment d'invasió d'una manera diàfana. Una dona del primer grup va afirmar taxativament i repetidament que algunes persones marroquines anaven dient

"Nosaltres venim en patera, però vostès no sé amb què marxaran."

La mateixa persona, en una altra intervenció, va advertir al grup, però especialment a la persona que hi representava el rol més xenòfil, que vigilés que no el *fotessin fora* i que, tard o d'hora, acabaríem tots portant el mocador al cap.

Un discurs semblant es va trobar en un representant del món empresarial. Segons aquest home, d'aquí a quatre dies els d'aquí portarem el vel i els àrabs recuperaran Espanya. Mig en broma, mig seriosament, un altre home del grup va remarcar que Bin Laden parla d'Al-Andalus per referir-se al nostre país. En el grup de veïns, un altre home va remarcar que li semblava que "(...) aquesta gent se'ns menjarà perquè això és la segona vinguda i aquesta no hi haurà Reis Catòlics que els treguin".

Aquest sentiment d'invasió es troba força estès entre els diferents grups de discussió que s'han dut a terme, a excepció del grup de tècnics i del de persones immigrants que en quedarien una mica al marge i del de joves que no es varen definir de manera massa explícita.

Posats a parlar de les causes d'aquesta "invasió", un home del grup d'empresaris va dir que les persones forasteres

"Vénen perquè es moren de gana i en vindran molts més d'aquí a uns anys. Han de marxar [dels seus països d'origen] perquè es moren de gana."

Tot això ha generat una situació que, segons una dona del grup de veïns, la feia sentir "(...) *sola o diferent dintre la ciutat*". En aquest sentit, alguns espais semblen haver canviat la seva fesomia. Una dona del grup de pares i mares afirmava no haver vist mai un zoko, "(...) *però el Barri Antic ho sembla. Grupets de tres o quatre (...)*". Aquesta gent, continuava la mateixa persona, no es comporten com els del nostre país creiem que s'ha de comportar, especialment pel que fa a les pautes d'ocupació de l'espai: més endavant deia que un dia normal a aquella hora no hi havia gent local al carrer fent petar la xerrada.

Els immigrants, en el cas de Manresa sobretot els de procedència magribina, ocupen espais públics que moltes vegades donen la impressió que fins a la seva arribada havien estat considerats com a patrimoni dels oriünds. Els magribins, quan es reuneixen al carrer, ocupen la vorera i això, junt a altres coses, a la llarga, "*carrega*", s'ha sentit a dir. A la sortida d'alguns col·legis, hi ha una banda de magribins esperant que algú se'ls miri malament per començar algun tipus de baralla. En passar per la biblioteca del casino la situació es repeteix... En els diferents discursos articulats fora del grup de tècnics aquests fets es donen per certs.

Davant d'aquesta invasió de l'espai públic i social, la reacció acostuma a anar sempre en el mateix sentit: *abans hi érem nosaltres*. Una dona del grup de veïns va dir:

"Nosaltres hem de poder passar pel carrer que vulguem, com passàvem abans i jo passaré pel carrer que vulgui quan em convingui. Abans hi era jo, a més a més."

I un home del grup de pares i mares:

"Passes per allà i el grup de magribins et mira malament i penses Joder estic a casa meva i a sobre m'han de mirar malament."

Aquesta sensació d'invasió física i la incomoditat que genera corre en paral·lel a la invasió de les formes de convivència fins ara establertes i al seu canvi, en sentit negatiu: "*Han vingut ells a casa nostra i ens posen lleis*", deia un home del grup de veïns.

A la biblioteca del Casino, les escales del qual han estat referides en més d'una ocasió com si fos un dels espais ocupats pels nouvinguts, el jovent actual és més mogut i ara ja

"no et veus capaç de dir al jovent del casino que s'estiguin quiets, perquè et saltaran i et diran racista o el que sigui."

El sentiment d'ocupació de l'espai físic i de l'espai social en què "abans" es desenvolupaven les relacions socials s'ha mostrat molt clarament en els grups de discussió. A vegades, com ja s'ha vist, aquest sentiment d'ocupació es lliga a formes delinqüencials (bandes juvenils, tràfic de drogues, atracaments, etc.). Davant d'aquests espais definits com a perillosos, els grups més xenòfils intenten relativitzar o desmuntar la sensació d'inseguretat que generen. Un home del grup de gent gran explicava que la seva dona passava cada dia quatre vegades pel carrer de Santa Llúcia i que no hi havia tingut mai cap problema. En el mateix sentit, en el discurs dels tècnics no és estrany sentir-los a dir que ells mai no han tingut cap tipus de problema al Barri Antic i que, per tant, la por a anar a aquest indret, sobretot de nit, no té cap tipus de fonament.

4.9. El sentiment de por

La ciutat ocupada esdevé una ciutat de la por, una por potser sense motius, però que es viu en primera persona:

"Aquesta por no tindria perquè ser-hi, i hi és, jo no sé perquè, no sé si hi ha motius o no ..."

Alguns rumors contribueixen a incrementar aquest sentiment de por: en el grup de pares i mares es va posar a la taula un rumor sobre el fet que alguns estats europeus havien acceptat un conveni per acollir expresoners marroquins a canvi de certs avantatges comercials. Més endavant es parlarà de l'assimilació entre la delinqüència i la immigració, de moment només es posarà de manifest que aquesta associació contribueix a augmentar la por de les persones locals i la distància entre els diferents col·lectius manresans.

Entre les coses que fan por hi ha totes aquelles que fan diferents unes persones de les altres i que les identifiquen com a membres de certs col·lectius. El vestit, l'idioma, els costums, la manca d'higiene, etc. deixen així de ser diferències per convertir-se en espantalls.

En algun cas s'ha plantejat el motiu d'aquesta por provocada pel que és diferent i en el fons s'acaba reconeixent que és la manca de coneixença de la persona que genera la por:

"Un punki també em fa por, i tinc amics punkies i heavis, però els conec. Però clar, el desconegut...", deia una dona del grup de mares i pares.

El que coneixem no ens fa por; la por està en el desconegut. Desconegut i moltes vegades indesxifrable, com passa amb el cas de certs idiomes: com que la gent parla diferent, les persones que no entenen el que s'està dient poden acabar pensant que estan parlant d'elles. Una de les dones del grup de veïns va ser molt explícita quan va dir *"Que no els entenc, que els he d'entendre, perquè això em fa por..."*, però el comentari va ser molt més enriquidor quan algú va afegir-hi que als xinesos, com que tenen diners, mai no ens ha preocupat si els enteníem o no. Segurament, aquesta por tindrà alguna cosa a veure amb la pobresa. La pobresa genera por, perquè pot dur associada la delinqüència, la manca d'higiene, i, en alguns casos, segons algunes de les persones de diferents grups, la intransigència religiosa.

En aquest nou context social, en aquells barris on conviuen persones de diferents cultures, una sensació de por pot instaurar-se en les relacions veïnals. Un home del grup de mares i pares, irònicament, expressava aquesta por dient que la gent se'n va a dormir demanant-se si serà l'esmorzar del dia següent dels seus veïns: la por a ser menjat corre en paral·lel a la por a la fagocitació de l'espai social i públic.

Des de certs punts de vista, aquesta por és injustificada. La diferència no hauria de generar aquest malestar. En aquest sentit, una persona del grup de veïns es lamentava *"Em sap greu perquè potser no hi ha ni motiu per tenir aquesta por"*.

En aquest context de por i d'ocupació de l'espai considerat propi, la gent gran es transforma per als altres grups en la part més perjudicada. Això es va poder veure perfectament en el grup de joves, però no va ser l'únic. En el grup de veïns una persona va dir que les persones immigrants ocupen pisos vells pel fet de ser més barats. En fer això, se situen com a veïns de persones d'edat avançada que no saben com defensar-se'n i que se senten indefenses. Tot i que voldrien marxar no poden fer-ho perquè no tenen prou recursos econòmics. El que se suposa que sent la gent gran que té veïns immigrants va quedar força clar en aquest fragment de diàleg del grup de veïns:

"- No és por, perquè de viure hi conviuen, el que passa és que la molèstia que tenen o... és diferent, la cultura és diferent, no t'entens amb els veïns quan necessites entendre-t'hi, perquè els necessites i no els tens..."

"- A llavors imagina't això, la tele a tota pastilla, i aquells cants, aquells cants... que pobre gent, la gent gran, Déu meu, i nosaltres anem per grans, i no sé qui se'n recordarà no dels immigrants, de la gent gran"

"- Quan més necessites és quan menys tens".

En el mateix grup també es va posar de manifest el fet que l'Ajuntament està ajudant més a les persones immigrants que no a la tercera edat. El context en

què es va dir aquesta frase segueix essent el mateix marc de debat sobre els ajuts socials i la justícia o no del seu repartiment. Semblaria com si s'estiguessin projectant sobre els grups de més edat totes les ansietats d'una gran part de la resta de la societat.

Aquestes ansietats semblen derivar de la imatge que s'ha construït de les persones immigrants (moltes vegades lligades a aquelles que cauen en la delinqüència): com es va dir en el grup de joves, el que genera la por és la imatge o la fama que tenen les persones nouvingudes, especialment alguns col·lectius molt concrets.

Per acabar aquest apartat dedicat als sentiments invasius, es posa només de manifest que hi ha gent a Manresa que veu el fet migratori com una invasió per una altra via: la seva reproducció biològica, l'elevat nombre de fills i filles, que pot suposar que siguin molts i prenguin possessió de la ciutat. Les persones més xenòfiles intenten contraposar-se a aquest sentiment remarcant la necessitat de nous elements joves per assegurar el funcionament del sistema de seguretat social o els beneficis econòmics i socials que genera el rejuveniment de la societat (no s'hauran de tancar escoles, el consum es mantindrà, es cobriran llocs de treball que la gent local no accepta, etc.). Però no es estrany, sobretot en posicions culturalment essencialistes, detectar mostres de temor pel canvi cultural que un major pes de les col·lectivitats nouvingudes pot representar en un futur no massa llunyà.

4.10. Immigració i delinqüència

L'associació entre immigració i delinqüència no és un fet estrany en els discursos estudiats. Amb tot, va ser un tema que en la major part dels grups no es va abordar de manera explícita. En gairebé totes les sessions, aquest tema va ser introduït de manera directa pels investigadors.

Tal com va dir una persona del grup de veïns, els immigrants, però especialment les persones d'origen magribí, segons la *vox populi*, "s'apunten a tot" allò que cau dins del món de la delinqüència. Per comprovar-ho, diu aquest discurs, només s'han de mirar els noms de la gent que comet actes delictius que surten en els mitjans de comunicació.

Sobre aquest punt caldria retenir algunes informacions que es varen aportar en el grup de tècnics. Sembla ser que els actes delictius provocats per persones nouvingudes existeixen, però la ciutadania en podria tenir una percepció esbiaixada pel fet que els delictes que aquestes persones cometen són els que creen més sensació d'inseguretat ciutadana (fet que no vol dir ni que siguin els més penats ni els més perillosos). D'altra banda, també es va dir que les persones delinqüents, tant immigrants com locals, són una minoria que reincideix constantment i que els diferents cossos policials ja tenen molt coneguts.

També cal fer esment que el col·lectiu que en general es veu com a més delictiu és el de les persones magribines. S'hauria de dir també que els representants dels cossos policials són més generosos a l'hora de repartir els delictes comesos (especialment per algunes bandes organitzades procedents de països del centre i est d'Europa). En el grup de pares i mares es va posar de manifest el fet que, segons els mitjans de comunicació locals, la major part dels delictes són comesos per persones d'origen magribí, però diferents membres d'aquest grup varen manifestar desconèixer si els casos que sortien eren tots els que es donaven o només uns quants (que s'intueix que haurien estat filtrats per criteris que se'ls escapaven)²⁶.

En general, però, davant d'un delictes, el primer sospitós acostuma a ser magribí, o immigrant en general. Això pel que fa als discursos més xenòfobs, perquè en l'altre extrem, en les posicions més xenòfiles s'acostuma a insistir que en tots els col·lectius hi ha persones que viuen al marge de la llei. Aquest darrer discurs també acostuma a explicar la delinqüència d'algunes persones nouvingudes per raons lligades a la necessitat (no s'hauria de robar, però quan no hi ha més alternativa...) o a l'edat (els delinqüents normalment són persones joves): en tot cas, no s'hauria d'associar immigració i delinqüència. Però aquest discurs no sembla fàcil de ser acceptat pel conjunt de la societat manresana.

Un tema que sempre s'acostuma a relacionar amb la delinqüència, perquè de fet està codificat com un delictes contra la salut pública, és tot el que fa referència al tràfic de drogues. En el grup de gent gran es va donar una important controvèrsia pel que fa a aquest tema. Una senyora hi mantenia que la droga la porten les persones immigrants, mentre que un altre home sostenia fermament el discurs xenòfil que s'ha vist en el paràgraf anterior. Doncs bé, en aquesta lluita dialèctica, es va posar sobre la taula el que ara ens afecta: que tota la droga es lliga a les persones immigrants. Immediatament un membre del grup li va respondre que a Galícia la droga la movien persones que eren del país. Davant l'evidència de l'afirmació, la dona que mantenia aquest discurs es va trobar sense armes per defensar la seva posició i va callar (però no va semblar que estigués disposada a canviar d'opinió).

En aquest cas es veu molt clarament com els discursos xenòfil i xenòfob s'oposen en valoracions d'aspectes molt concrets de la vida de les persones nouvingudes. Per a uns es produeix l'assimilació entre delinqüència i immigració mentre que per als altres no hi ha cap raó per parlar en aquests termes; mentre per a uns la droga i altres formes delinqüencials es lliguen a les persones nouvingudes, per als altres aquest lligam només es dona en casos molt concrets de persones necessitades o joves. D'aquí que el discurs xenòfil pugui mantenir que no hi ha associació entre delinqüència i immigració.

²⁶ Les dues persones que representaven els grups magribins, que varen ser entrevistades fora del context dels grups de discussió, varen manifestar que les persones marroquines que arriben a casa nostra no tenen un passat delictiu al seu país. En tot cas, seria la seva nova situació (la dificultat per trobar feina i integrar-se a la societat d'acollida) allò que les obligaria a posar-se en situacions delinqüencials.

Per tot plegat, no resulta estrany que, excepte en el grup de tècnics, es noti un important descontentament amb el funcionament de la Justícia pel fet que alguns sectors socials manresans consideren que hi ha poc càstig per als infractors. Les lleis són massa toves amb les persones delinqüents i tal com entren al jutjat en surten al cap de poc. Aquest discurs s'ha mostrat especialment accentuat en el grup de persones grans, però també es troba entre pares i mares i veïns.

4.11. La integració de la societat

En aquest context de por i de desconfiança, la integració social podria estar en perill i la convivència futura amenaçada. De fet, la integració de les persones nouvingudes és un altre dels grans temes que apareixen en els grups. No és estrany sentir comentaris en el sentit que les persones immigrants s'han d'integrar a la societat que les rep i que l'estat actual de la seva integració és força conflictiu. En aquest sentit, sembla encertada l'opinió expressada en el grup de tècnics sobre el fet que la integració que la major part de la gent demana vol dir la negació de la diferència. Segons el discurs més habitual en els grups estudiats, les persones que arriben a casa nostra haurien de deixar de ser el que són, sobretot externament, i passar desapercebudes. Més endavant s'esmentarà el cas de la persona que viu d'una manera de portes endins i d'una altra de portes enfora. És possible que això arribi a suposar greus problemes per a les persones que se suposa que pretenen integrar-se, tal com es va posar de manifest en el grup dels tècnics.

D'altra banda, també sembla certa l'opinió que hi ha gent que s'està esforçant per integrar-se, però que en el fons es troba, com es deia en alguns grups, amb barreres posades per la gent d'aquí. Sembla que seria difícil entrar a les associacions i al teixit social de Manresa en sentit ampli²⁷.

Davant d'aquest discurs es troba una manera menys xenòfila de veure el tema de la immigració, discurs aquest que es va explicitar molt clarament en el grup de gent gran. En aquest àmbit de discussió, l'opinió majoritària va ser que la gent de fora s'havia d'adaptar al lloc on havia arribat, o, com deia una persona, "*callar, treballar i menjar*". També algunes persones immigrants donen molta importància al treball com a justificant de la seva estada en la societat que les acull. En alguna ocasió es va posar de manifest la idea que les persones nouvingudes constantment han de justificar el fet que hagin arribat fins a aquí, com si fossin un destorb.

Les persones arriben fonamentalment per treballar i es plantegen absorbir una part dels costums de la cultura local, però sense perdre totalment els seus. Es reserva sempre un espai per al Jo social adquirit en el país d'origen; en alguns casos, aquest espai és més gran que en altres, i a vegades es decideix conservar-

²⁷ Aquesta opinió va sortir d'una manera molt clara en els dos representants del món magribí, que cal recordar que no varen participar al grup de discussió.

lo en la intimitat. Possiblement sigui aquest petit espai culturalment produït en un altre context sociocultural el que faci difícil decidir quan l'estada al nostre país es convertirà en definitiva.

És bastant probable que les persones nouvingudes tardin molt a tenir clar si tornaran al seu país d'origen i quan es produirà aquest retorn. Possiblement també es pugui explicar la resistència a la integració per mitjà de l'augment del desig de mantenir un sentiment diferencial quan es conviu amb força persones de la mateixa cultura o localitat d'origen. D'aquí el sentiment força compartit que mentre els immigrants són pocs s'integren més fàcilment que no quan són molts. En aquest segon context és quan es poden acabar generant guetos.

Va ser dins del mateix grup d'immigrants²⁸ que es va plantejar el tema de la "difícil" integració de les persones magribines. L'explicació estaria en el fet que intenten dur la seva cultura fora de casa seva i continuar vivint aquí com vivien en les seves terres d'origen. Si a aquest col·lectiu li costa més adaptar-se al seu nou marc de vida és pel fet que els seus membres són "tossuts" amb la seva ideologia, es va dir en el grup de veïns. En aquest sentit, serien les persones nouvingudes les que haurien de canviar i aquest discurs sembla força compartit entre els diferents grups estudiats (a excepció dels tècnics).

En el grup de pares i mares fins i tot es va arribar a dir que mentre les persones immigrants tinguin les seves mesquites, les seves botigues i altres establiments que els siguin particulars la seva integració serà molt difícil. De fet, aquest grup es va mostrar molt ambivalent sobre aquest tema. La pregunta sobre si la integració de les persones nouvingudes era millor que la seva no integració es va repetir en diferents moments (recordem que en el grup de pares i mares, davant l'ambivalència del tema, es va arribar a dir que *"en el fons desitjaríem que [les persones immigrants] no hi fossin*). Hi havia qui pensava que calia que s'integressin totalment, i altres que només havien de fer un petit camí per acostar-se a la cultura que els acull.

De fet, el tema de la integració sembla resumir-se en la voluntat de les persones nouvingudes: s'integraran quan vulguin, sembla ser el discurs més compartit. Pot ser qüestió de mesos o d'anys; potser tindrà a veure amb l'edat, però els passos més importants els han de fer les persones immigrants. En aquest context, no és qüestió de canviar-ho tot per adaptar-ho a les persones que ara estan arribant:

"Una cosa és adaptar-te a tenir la gent aquí i l'altra és adaptar les esglésies, els hospitals, el no sé què..."

El dubte que es planteja, després de sentir els grups dir això, és si realment parlen de canviar-ho tot o si simplement volen dir canviar alguna cosa. En aquest punt apareix una mena de sentiment nacionalista molt mal dissimulat que suposa

²⁸ Recordem que el representant del col·lectiu magribi, tot i haver confirmat l'assistència a la sessió de grup, finalment no hi va poder ser.

que les persones del nostre país tenen el dret de tractar les persones que arriben a Catalunya de la mateixa manera que elles suposen que serien tractades al seu país: *al Marroc, o t'adaptes o et foten a la presó*. En aquest context, en el grup de veïns es va arribar a posar sobre la taula el fet que en el moment que es comencin a barrejar persones de cultures diferents, s'acabarà com a Bòsnia, si això coincideix amb una etapa de crisi econòmica.

En aquest procés d'integració, són les persones joves les que, a ulls dels diferents grups, ho tenen més fàcil. I segurament sigui cert perquè en el conjunt de la recerca sembla intuir-se una relació inversament proporcional entre l'edat i l'índex de xenofòbia. En el grup de joves, la impressió més rellevant era el seu desconeixement de la realitat, fet que pot ser positiu si s'entén que bona part del que la gent coneix sobre el fet migratori poden ser tòpics que no faciliten massa la integració. Però dins del seu desconeixement algú es va atrevir a comentar que les persones immigrants han d'acceptar com estem aquí, parlar català o castellà i fer amistat amb la gent. Dit així no sembla que la integració, vista amb ulls joves o de més edat, sigui massa diferent: el moviment d'integració ha de ser, sobretot, un moviment en un únic sentit. I és que, com deien alguns dels joves amb qui es va parlar, els immigrants "*van molt amb ells*", "*van molt en grup*".

Potser la solució passaria per la seva inserció en comunitats no massa àmplies, però en aquest punt no s'ha trobat una solució compartida per tothom: hi ha qui pensa que la integració és més fàcil en un poble petit i altres que plantegen que la diversitat de la ciutat seria el marc més idoni per construir la nova societat del segle XXI.

Tampoc no s'estan tendint ponts entre les persones arribades a casa nostra als anys seixanta i setanta i els nous contingents immigrants. Més aviat al contrari, sembla com si la nova immigració hagi acabat de segellar l'aliança entre immigrants de dècades enrere i persones nascudes a Catalunya. Avui dia, les persones immigrants no són els *xarnegos* dels seixanta o setanta, sinó gent de procedència diversa que moltes vegades acaba arrencada sota una única etiqueta.

En aquesta nova situació social, la integració de les onades anteriors a l'actual es dona per suposada i l'existència de guetos és negada. L'exemple que va sortir en diferents grups és el del barri del Xup: avui dia és força habitual sentir a dir que la gent que hi ha viscut sempre ha estat integrada i que mai no s'hi va formar un gueto. La gent del barri de les Escodines són d'origens ferroviaris, es deia, i es varen integrar perfectament al llarg dels anys. Qui no s'estaria adaptant serien les noves onades immigratòries.

En aquest context, ja s'ha esmentat en alguna ocasió la importància d'un discurs poc xenòfil en boca de persones vingudes durant les onades immigratòries dels seixanta i setanta. Va ser precisament en el grup de gent gran on aquesta opinió es va fer més explícita. Això podria haver estat causat per qüestions com l'edat, o la presència de certes persones molt militants en la defensa de plantejaments poc acollidors, però segurament no seria agosarat pensar que té alguna cosa a veure amb els orígens no catalans de la major part del grup (va ser

el mateix grup qui va indagar sobre aquesta dada en el transcurs de la sessió). Aquesta suposició es recolza en evidències que apareixen en altres grups, sobretot en un cas del sector empresarial. Semblaria com si les noves persones que estan arribant al nostre país servissin per *oblidar* el passat migratori de bona part de la col·lectivitat que avui dia pretén definir-se com a local.

4.12. La diferència d'idioma

Pel que fa a les dificultats d'integració de les persones nouvingudes, moltes vegades en els grups s'ha fet referència a l'idioma. Hi ha hagut persones que han manifestat que actualment el principal problema per a la integració social és la parla d'idiomes incomprensibles. Si tothom parlés la mateixa llengua, totes les barreres que hi ha a la interrelació dels diferents col·lectius es trencarien, s'ha dit en el grup de gent gran, d'empresaris, etc. Per a algunes de les persones que han format part dels grups, la llengua ha estat precisament el que ha fet diferents els processos migratoris actuals dels que varen tenir lloc als anys seixanta (que, com s'ha vist, avui dia es veuen com una integració poc o gens traumàtica).

El llenguatge és molt important, fins i tot a nivell empresarial, perquè l'execució de qualsevol feina, per simple i poc qualificada que sigui, sempre exigeix la transmissió d'informació entre els diferents agents que interactuen. De fet, en el grup empresarial una persona va defensar que el llenguatge és una competència més a l'hora de valorar a qui s'ofereix una feina determinada.

Un cop establerta aquesta importància de l'idioma, en els grups també es va posar de manifest que hi ha col·lectius que aprenen la nostra llengua més aviat que d'altres. Un cas paradigmàtic en aquest sentit serien les persones procedents de països de l'est d'Europa, tot i que també es va posar de manifest el fet que, a mesura que el volum de persones d'aquest origen ha augmentat, cada cop s'han esforçat menys a aprendre la llengua del nostre país. Es deia que quan els nouvinguts són molts, no s'esforcen a entendre les llengües que parlem perquè els immigrants que han arribat abans que ells ja els fan de traductors a la feina.

En qualsevol sentit, com que hi ha persones que no volen aprendre ni català ni castellà, el tema que es plantegen algunes persones és què passarà en el futur. Anteriorment ja s'ha parlat dels sentiments d'invasió. Ara podem manifestar que aquesta invasió es produirà també per la via de l'idioma. Com ho deia una persona del grup empresarial: d'aquí a quinze o vint anys, què parlarem "*l'est o el món islàmic?*". Va ser en aquest mateix grup que es va posar de manifest que la culpa d'aquesta situació es deu, en bona part, a les persones que fan la selecció de personal a les empreses locals, perquè aquestes podrien exigir a les persones nouvingudes que parlessin català o castellà. I no ho fan, es deia. Per justificar-ho es va posar sobre la taula el tema de la necessitat de mà d'obra en alguns sectors (vegeu més endavant) i com les empreses que es troben en aquesta situació s'han d'agafar "*a un ferro calent*".

De fet, en els grups que s'han estudiat, sobretot en els més "populars", es detecta la utilització de l'idioma, fonamentalment del català, com una mesura de la integració de les persones nouvingudes. No parlar català estigmatitza les persones, sobretot per a aquells agents que han nascut a Manresa o rodalies (si es vol es pot fer extensible a tot Catalunya, però això no és tan clar).

En el mateix sentit, la llengua de l'Altre com a element diferent i moltes vegades hostil condueix certes persones a experimentar una sensació de por per la via de la incomprensió del que algunes persones diuen. Hi ha qui, en sentir parlar algú amb una llengua que no entén, es pensa que parlen d'ell, que el critiquen o se'n burlen²⁹. D'aquí que l'idioma pugui ser per a aquesta gent un dels indicadors clau del procés d'integració. En aquest sentit, un representant sud-americà explicava l'èxit de la seva integració a la societat manresana dient que de portes enfora feia com els d'aquí, però que a dins de casa vivia en "argentí".

4.13. El cas de les persones del Magrib

Parlant del tema de la integració dels nous grups socials que estan arribant a les nostres ciutats, hi ha unanimitat en els diferents grups per dir que el col·lectiu de més difícil integració és el de les persones magribines.

Comencem per dir que, excepte en els grups més instruits, hi ha una gran confusió entre persones magribines, marroquines, àrabs i musulmanes. Tot vindria a ser el mateix, i de fet tot va a parar en una mateixa categoria social: la de la persona immigrant per definició (vegeu més enrere).

Sobre els immigrants marroquins o magribins en general es diu que són analfabets o gairebé, incults, estranys, perillosos, mals treballadors i poc complidors amb la feina, poc formals, conflictius, més donats a la delinqüència, fanàtics religiosos, maltractadors...

Per tot plegat, estan considerats com les persones que tenen més gent en contra. O, com deien en el grup de veïns, formen el col·lectiu més nombrós i alhora el més polèmic, especialment perquè és al que li costa més adaptar-se (segons els paràmetres que s'ha ressenyat més enrere). Per tot això, se'ls veu com a "contraris" (així es va posar de manifest en el grup de veïns) i com a portadors de problemes:

"Els veus entre ells, es saluden, es donen la mà, es donen petons, i els veus que ells no volen, dona la sensació que no volen... [integrar-se]" (grup de veïns).

²⁹ D'aquí que aquesta mateixa persona demanés classes per poder entendre els altres.

A més a més, tenen les seves botigues i el comerç local no els ven altra cosa que tabac (a causa del monopoli estatal). Suposem que aquest comentari és força esbiaixat per la font de la que procedeix, però no deixa de ser una mostra del discurs de bona part del sector comercial.

De fet, la imatge de la persona immigrant i la de la persona d'origen magribí es confonen. Fins al punt que hi ha hagut grups que no han estat capaços de parlar d'altres col·lectius que no fossin les persones *marroquines*. És aquesta gent la que dóna problemes, especialment quan han tingut els seus líders espirituals (*imams*), tot i que, segons es deia al grup de tècnics, el paper dels imams s'hauria de relativitzar molt.

Ara bé, en el grup de pares i mares es va arribar a una situació interessant. Algú va plantejar, i el grup va acceptar, que una persona àrab amb un estatus elevat ja no sembla tan *móra* i que fins i tot agradaria treballar amb ella. Aquest plantejament sembla anar bastant al fons de la qüestió: la imatge de la persona marroquina (amb una formació relativament baixa, una cultura del treball diferent, etc.) semblaria encarnar l'estereotip de persona immigrant pobra. Això no vol dir que siguin més pobres que els membres d'altres col·lectius, però segurament el que passa és que la desigualtat econòmica s'uneix a la diferència cultural i social. En aquest sentit, en el grup de veïns una persona va manifestar que quan es diu *immigrant* es pensa en persones marroquines perquè a les sud-americanes *"les veig més com jo"*.

És ben possible que sigui aquesta barreja de diferència sociocultural i de desigualtat econòmica el que hagi ajudat a crear aquesta imatge tan negativa de les persones originàries del Magrib. S'ha de constatar un cop més que les persones magribines són les més mal valorades per tots els grups estudiats, però ara s'hauria d'afegir a aquesta opinió la resta de persones immigrants que varen formar els grups de discussió³⁰. Així, es deia que les persones del Senegal són musulmanes, però molt diferents de les marroquines. O des de Sud-amèrica se'ls considerava com a poc decidits a integrar-se.

Aquesta representació de persona poc formal, pobra, falta de recursos culturals, acaba donant lloc a imatges de persones magribines que no paguen els lloguers, embruten els pisos, viuen amuntegades, etc. D'aquí les grans dificultats que tenen per trobar habitatges de lloguer o per accedir a feines no massa precàries.

La imatge del marroquí que no vol treballar està molt estesa i és precisament aquesta manera de valorar tot el col·lectiu en general el que acaba creant greus problemes d'integració a certes persones que estarien en condicions de rendir més en el treball (i que no són contractades precisament perquè es pensa que no rendiran prou). Però, com veurem tot seguit, moltes vegades una única mala experiència marca...

³⁰ Recordem que a aquest grup no hi va assistir cap representant del col·lectiu magribí.

4.14. El món del treball

Pel que fa al tema de la feina, diferents punts dels que han sortit als diversos grups semblen interessants.

El primer d'ells hauria de ser el fet que les empreses que utilitzen immigrants, com a mínim les que es trobaven al grup de discussió, ho fan forçades per la manca de treballadors i treballadores locals que compleixin les condicions que demanen per treballar en aquests sectors o empreses. En el grup es va dir que el sector de la carn és el darrer al qual acudeixen les persones locals en la seva recerca de feina. Més endavant veurem algunes raons més, però ara en tenim prou dient que es tracta d'una feina manual i dura (en cap moment no va sortir al grup que fos mal pagada). Per això només els arriben les persones amb més dificultats per inserir-se en altres sectors productius, i en la major part dels casos es tracta de persones immigrants.

Pel to que va adquirir el grup s'intuïa que els treballadors locals, si més no en una conjuntura econòmica com l'actual que gairebé arriba a la plena ocupació, poden triar entre diversos tipus de feina (i alguns prefereixen quedar-se a l'atur, es va fer notar). Així, les persones locals no agafen certes feines perquè hi fa calor, les consideren dures, s'ha de treballar en festius, etc.

El que els treballadors i treballadores busquen, es va dir, és qualitat de vida: bons horaris, sense hores extres, bones condicions... i ha arribat un moment que no n'hi ha prou amb diners, es digué en el grup empresarial. També es va plantejar el tema dels treballadors locals que comencen a treballar després d'adquirir un títol universitari, sobretot en el sector de l'hostaleria. En aquest context, no és comú que s'avinguin a desenvolupar les tasques menys qualificades i rutinàries.

En canvi, per la seva situació personal, les persones immigrants es comprometen amb feines que les altres no voldrien agafar. Aquesta opinió, que deu ser força certa essent compartida pel grup empresarial, contrasta amb les opinions de gent més allunyada del món laboral (persones grans ja jubilades) que acusen les persones novingudes de prendre els llocs de treball a les locals. Semblaria, des del punt de vista empresarial, que els treballadors locals poden triar, dins d'uns certs límits, els tipus de feina que volen fer o si es queden com a actius a la recerca de feina (atur no forçós).

La manca de personal que s'ha estat estudiant fins ara es referia sobretot a treballs poc qualificats. Però cal remarcar que també es dona en altres sectors molt més qualificats, tot i que per altres motius. És el cas del sector sanitari, on els anestesistes i altres especialistes, per una defensa gremial, són escassos i costa molt de poder-ne contractar. És en aquest sector que s'ha hagut d'anar directament al Govern Civil per tramitar els papers d'alguns candidats per via d'urgència (si ho feia l'empresa els tràmits anaven més de pressa que si ho feia la mateixa persona interessada).

El sector hosteler està tan necessitat de mà d'obra que ha demanat en més d'una ocasió el canvi de la legislació i la possibilitat d'obrir les fronteres a

contingents de treballadors forasters. Tot i això, es va posar sobre la taula el fet que alguns establiments de la Costa Brava no havien pogut obrir el darrer estiu per manca de personal. En aquest context, no és estrany que acabin contractant treballadors d'origen extracomunitari. Però aquí s'han trobat amb problemes administratius (després de fer un programa de formació a l'estranger, l'Inem va negar el permís de treball a les persones interessades adduint que les seves llistes estan plenes de persones a la recerca de feina) i jurídics (la possibilitat d'entrar al nostre país amb permís de residència, però sense permís de treball, com passa en el cas dels refugiats i refugiades polítics).

També s'ha constatat l'existència d'empreses que es troben amb un excés de mà d'obra a causa del procés d'innovació tecnològica constant a què s'han de sotmetre per sobreviure en un mercat cada cop més globalitzat i, en part pel mateix motiu, a l'existència de personal especialitzat que abans treballava en altres empreses del sector que finalment han fet fallida. Va ser el cas del sector tèxtil, el representant del qual només havia contractat una persona estrangera, amb la qual va tenir una mala experiència. Aquesta primera experiència sembla ser molt important.

En les empreses en què la necessitat de mà d'obra és més important, acostuma a plantejar-se el tema de recórrer al treball il·legal. El grup d'empresaris va posar sobre la taula la dificultat que hi ha per contractar persones immigrants i el perill d'haver de recórrer a gent sense papers. Se saps, però, que algunes empreses o petits establiments ho fan o com a mínim ho havien fet anteriorment. En diversos casos la justificació és que no hi ha altra solució.

Fins i tot es va parlar de sectors molt concrets amb un 40-50% de mà d'obra sense papers i també es va posar a debat el fet que si desaparegués el treball il·legal tota l'economia del país se'n veuria afectada. En el camp de la sanitat se sap que a l'estiu alguns hospitals (fora de Manresa) tenen problemes per prestar la seva assistència perquè no poden contractar la gent que necessiten. En el mateix sentit, la valoració que es feia dels treballadors d'origen estranger en els segments més alts del sector sanitari (especialistes o tècnics) va ser molt positiva: a més de fer bé la seva feina, hi posen un *carinyo* (sic) que no és comú entre els i les professionals del nostre país.

Aquest tema ens duu a parlar de les diferents cultures del treball que es troben presents en cada grup de procedència.

En primer lloc, en el grup de persones immigrades, es va exposar que la relativament fàcil integració que en general tenen les persones d'origen argentí té molt a veure amb la seva acceptació del nou marc de relacions laborals. Com es digué,

"Aquí hay que cambiar el chip y venir a trabajar."

En aquest sentit, el tema del treball esdevé central en la qüestió de la immigració. En la nostra cultura, el treball acostuma a tenir un valor que va molt més enllà de l'esfera productiva. Tenir treball i desenvolupar-lo bé és la clau de

l'èxit de moltes persones i potser especialment de les immigrants. En aquest sentit, un immigrant sense treball normalment és vist com un problema en potència. En canvi, com s'ha vist en diferents estudis, els qui vinguin a treballar sempre seran benvinguts. Queda, això sí, un grup que se suposa petit de la societat manresana que inculpa les persones nouvingudes de la manca d'ocupació de les locals.

D'altra banda, dins dels diferents col·lectius que han arribat a la ciutat, hores d'ara hi ha molta diferenciació pel que fa a la seva "cultura del treball" (aquesta expressió va sortir molt al principi del grup d'empresaris).

En aquest sentit, els *negres* són qualificats de "*molt treballadors*" per les persones que els donen treball (semblaria interessant retenir qui ha expressat aquesta opinió pel seu coneixement de primera mà). Es tracta de gent que treballa molt físicament, una qualitat que cada cop s'està fent més estranya entre la mà d'obra local. No són els únics; per exemple, la gent dels països de l'est d'Europa també es consideren bons treballadors (fins al punt que es varen anar a buscar als seus llocs d'origen). Segurament sigui aquesta diferent visió de la seva relació amb el món del treball el que faciliti la integració social d'aquests col·lectius.

A l'altre extrem d'aquest continu hi ha les persones d'origen magribí. En opinió d'un empresari, que n'havia tingut al seu càrrec, els musulmans (sic) quan treballen tres hores ja consideren que han fet el jornal. Això seria així perquè segueixen les pautes a què estaven acostumats als seus països d'origen, on haurien fet feines més de tipus jornalera:

"La seva especialitat, de tots és sabuda, és pidolar; pidolar no en l'aspecte de demanar caritat, en el de vigilar que siguin ajudats".

A més d'aquesta cultura del treball diferent (i cal entendre que poc adequada per adaptar-se al nostre món), el col·lectiu magribí, com alguns altres, es veu sotmès també a un problema d'imatge. Aquest és un aspecte que els representants del sector terciari, especialment el comerç i l'hostaleria, han posat clarament de manifest. Una altra qüestió és l'idioma. L'exemple més clar en aquest sentit provenia del sector de la restauració: a tothom li agrada que en un restaurant xinès la decoració i el personal semblin orientals i, per aquesta mateixa regla de tres, els restaurants amb una certa qualitat o imatge també han de contractar personal que presenti un cert aspecte extern i que parli correctament el català o/i el castellà. De fet, aquest és el mateix problema que es planteja quan el client demana que tot el servei sigui masculí, va dir el representant de l'hostaleria.

En aquest punt es planteja el tema de les competències a la feina i de com es produeix la selecció de personal. En el grup d'empresaris es va produir un acord molt inestable sobre el fet que empresarialment el que es compren són competències. En aquest sentit, les persones magribines, es deia, tenen unes incompetències importants (la llengua, la cultura, els hàbits higiènics, per exemple). Aquest consens es va trencar una mica més endavant quan una altra persona va dir que al seu ram tenien pocs immigrants pel fet que tenien mà d'obra local abundant. Sobre això no hi va haver cap reacció especial; el debat va començar

una mica més tard, quan va afirmar que a això també hi ajudava el fet que "*preferim els d'aquí*".

Mentre es desenvolupava aquesta part del debat, es va poder veure clarament que hi havia dues postures. D'una banda, aquelles persones que a l'hora de contractar el personal diuen que només es regeixen per qüestions de competències. Aquesta gent afirma que contracta la persona més adequada per cobrir cada lloc de treball concret en funció de les seves característiques personals en relació al lloc de treball a ocupar. D'altra banda, hi ha aquelles persones que (com a mínim en el grup que s'ha fet, d'una manera modesta) diuen que fan una mena de discriminació positiva cap als treballadors i treballadores locals. Pel que es va veure en el grup, hi ha empreses que opten per estratègies diferents.

És possible que l'opció per una estratègia o per l'altra estigui relacionada amb l'experiència personal de l'empresa i fins i tot de la persona que s'encarregui de fer la selecció de personal. Però el que sí que és cert és que no varen ser poques les persones del grup d'empresaris que varen manifestar que, si podien, preferien agafar persones locals. Aquesta posició o no es va justificar o, quan es va voler explicar, es va recórrer a la problemàtica afegida que genera el fet d'haver de treballar amb persones nouvingudes.

Les experiències particulars a l'hora de contractar persones immigrants semblen haver estat determinants. En aquest sentit, una de les empreses que no tenia immigrants en la seva plantilla va manifestar que no havien contractat cap magribí més després d'haver tingut una única mala experiència amb un membre d'aquest col·lectiu. La causa, segons es va dir, va ser la seva informalitat a la feina, una manera de ser que en altres empreses ha fet que es preferís contractar persones d'altres procedències.

En el món laboral, com en tants altres àmbits, tenir una mala experiència amb una persona *diferent* reforça els estereotips negatius cap al col·lectiu de què aquesta forma part. En aquest context, la gran presència de persones procedents del Magrib, junt a la valoració negativa de què són objecte en molts sectors laborals, fa que les discrepàncies o recels que existeixen en altres àmbits socials es complementin per construir una imatge negativa de les persones nouvingudes. En aquest sentit, la manera de treballar de les persones que estan arribant actualment a casa nostra es compara amb el que va passar als anys seixanta. En opinió dels grups no massa xenòfils, les persones que varen venir als anys seixanta varen haver de treballar i varen acceptar de fer-ho. Ara el context ha canviat tant que, als nouvinguts i nouvingudes, tot els és més fàcil; fins i tot es diu que els hem ensenyat a demanar. Que tot els ho donem.

4.15. Un nou racisme?

Por, intolerància, estereotips, diferències i desigualtats semblen un bon caldo de cultiu per al racisme. Analitzem doncs si la gent que ha format part dels

grups de discussió es considera racista o no. Una primera idea sobre aquest tema és que no és gens evident que la gent es defineixi com a tal. De totes maneres, comentaris com ara *"El racisme ja hi és"* o *"Els mateixos ens han fet que ens tornem una mica racistes"* s'haurien d'interpretar en el sentit que com a mínim alguna actitud racista per part d'algunes persones ja ha estat detectada.

Quan es va plantejar aquesta qüestió al grup de pares i mares es va arribar a un cert consens en el sentit que s'acceptava que actualment dir que ets racista no queda bé, perquè *"És una paraula que sona lleig"*, però en el fons racistes ho seriem tots (caldrà precisar a qui es referia la persona que va formular aquesta idea quan parlava de *tots*). També en el grup de gent gran es va plantejar el tema i la conclusió, en boca d'un dels seus membres, va ser que de racista no hi havia ningú, però que tampoc ningú no volia els immigrants a casa seva³¹.

De fet, aquest racisme que no es vol presentar com a tal apareix de maneres no massa subtils. Per exemple, una dona del grup de gent gran afirmava no ser racista i acte seguit deia que, com que aquestes persones vénen a casa nostra per treure's la misèria, el mínim que podrien fer seria *"complir com Déu mana"*.

De fet, sobre la definició de les persones com a racistes, caldrà fer dues puntualitzacions. La primera seria que aquesta paraula negativament connotada, segons algunes persones que han intervingut en els grups, es fa servir com una etiqueta per desacreditar certes opinions:

"Avui has d'estar a favor dels immigrants i si dius alguna cosa negativa et diuen que ets racista i quedes malament. Et miren malament. No es pot criticar res. No queda gens bé dir que ets racista."

Es podria pensar que aquesta posició amaga plantejaments neoracistes al seu darrere, però també caldrà recordar unes paraules que recullen un cert consens a què es va arribar en el grup de mares i pares. La gent d'aquest grup va afirmar trobar-se en una posició intermitja entre els *"neonazis"* i les postures més xenòfiles. A la gent d'aquest grup no els agrada que els considerin la persona racista de l'empresa, perquè en certes ocasions, quan algú té posicions poc respectuoses amb les persones nouvingudes, es posen al costat del feble. Definitivament admeten no ser neonazis.

En aquest sentit, s'han pogut sentir opinions que diuen que si les persones d'aquí fessin el mateix que fan les immigrants, el seu comportament seria sancionat. En canvi, les persones nouvingudes semblen tenir permís per dur a terme aquests comportaments no admesos. Davant del malestar que això crea, un

³¹ Per *casa* cal entendre el veïnat. D'altra banda, també cal comentar que aquesta persona, en el moment de dir això, puntualitza que ha de quedar clar el fet que ningú no es considera racista, però que tampoc no vol les persones nouvingudes a la seva proximitat. En el moment de fer el grup, no va quedar clar si era una manera irònica de denunciar el racisme de les seves interlocutores o simplement estava donant fe del que succeïa a nivell més general.

home del grup de veïns deia que en aquell moment s'aplicava l'etiqueta de *racista* a qui havia gosat fer públic el seu pensament.

La segona puntualització que cal fer sobre l'etiqueta *racista* és el fet que, en boca d'algunes persones immigrades, es podria convertir en una eina de defensa dels seus interessos. Com a mínim així es va manifestar en diferents grups.

Tot i que no es va dir massa explícitament, diferents persones han posat de manifest la consciència que tenen les persones nouvingudes del valor negatiu del mot *racista*. Així, en el grup d'empresaris es va explicar un cas en què els inspectors de Sanitat fugien dels establiments propietat de persones nouvingudes en el moment que els acusaven de comportaments racistes.

En el mateix grup, una persona va posar de manifest que el fet d'acusar algú de ser *racista* s'està utilitzant com una manera de sortir-se de tot. Aquesta estratègia seria especialment utilitzada pel col·lectiu musulmà. Com a exemple, en diferents grups ha sortit el cas d'una persona immigrant que se salta la cua d'un establiment comercial i que, per sortir del pas, acusa a qui li tira en cara la seva acció de ser *racista*.

5. Conclusions

En les pàgines anteriors s'han exposat els diferents discursos sobre la immigració presents a la ciutat de Manresa i s'ha evidenciat clarament que diferents actors i col·lectius tenen percepcions també diferents del tipus de relacions que es donen a la ciutat. Aquestes imatges no coincidents s'han de considerar reals des del punt de vista que les coses que es defineixen com a reals tenen conseqüències reals. Res no hi fa que certs grups socials puguin considerar-los discursos desconnectats de la "realitat", discursos sobre discursos –o coneixement mal construït. L'important és que, com a discursos, serveixen a molta gent per explicar-se el món que l'envolta, per justificar actituds i per pautar la vida social. Des d'aquest punt de vista, el discurs s'acaba convertint en acció i pràctica social. Les paraules, a més de paraules, són accions i tenen conseqüències. I és a través del discurs que es produeixen i es reproduïxen les actituds envers els altres.

Aquest estudi ha detectat un intercanvi constant entre els discursos dels diferents grups socials, amb referències explícites dels uns als altres, i uns coneixements més o menys difuminats del que pensen les altres parts. Però també s'ha vist clarament que aquest intercanvi d'informació no vol dir que s'arribi al consens social, sinó que més aviat es tractaria de discursos paral·lels, a vegades incomplets o fragmentaris. En certs moments sembla que més que de discursos s'estigui parlant de llegendes urbanes.

Dos fets ajuden a entendre aquesta incomunicació mútua: la manca de contactes interculturals i la importància del discurs vehiculat pels mitjans de comunicació.

En general s'ha trobat una gran manca de comunicació i d'interacció entre les diferents col·lectivitats presents a la ciutat de Manresa. Les persones amb qui s'ha treballat ho han reconegut majoritàriament. Però tampoc no està clar que la comunicació sigui capaç d'acabar amb el racisme latent que es detecta en alguns discursos.

Possiblement, la comunicació no servirà per aconseguir uns nivells de convivència acceptables fins que els discursos més difosos no canviïn una mica el seu contingut. És aquí on el segon fet pren importància: a les mans dels mitjans de comunicació hi ha una gran part de la responsabilitat en la construcció dels diferents discursos sobre la immigració. Això no vol dir que siguin aquests actors els responsables de tot el que està passant ni els productors de *tots* els discursos, perquè possiblement només actuïn com a reproductors i amplificadors d'idees que han nascut en altres llocs. Possiblement no fos agosarat pensar que el seu paper clau radica en el fet de tornar a la societat la visió dels Altres que alguna part o parts d'aquesta mateixa han produït.

Segurament, un proper estudi acabarà de demostrar que aquests diferents discursos serveixen per justificar certes posicions socials i mantenir un cert nivell

d'estatus. Possiblement la immigració té molt a veure amb els estats de benestar en sentit ampli (estats-nació caracteritzats per importants nivells de "benestar" en els quals el sector públic es preocupa per fer arribar aquest benestar a tots els agents socials). Això explicaria perquè aquest estudi ha posat de manifest tantes vegades que molts dels discursos analitzats acaben girant entorn de la distribució i la competència pels recursos de benestar en sentit ampli.

La qüestió de si l'Estat ha d'ajudar o no les persones nouvingudes sembla situar-se en un punt central en tot aquest entrellat discursiu. No es tracta tant de si aquestes persones tenen dret o estan oblidades a treballar, sinó de si se'ls ha d'ajudar o no. Aquí és on apareixen les sospites, sobretot al voltant de si es produeix algun tipus de discriminació positiva lligada al fet de ser "immigrant".

Les persones amb què s'ha treballat han manifestat que necessiten que els polítics i els tècnics en general els donin una informació més clara, basada precisament en el repartiment dels recursos socials. Aquesta informació, per ser efectiva, hauria de ser diferent de la que s'està proporcionant a l'actualitat. Segurament, no es tracta de donar la paraula a les persones nouvingudes, sinó de proveir d'orelles a la població local. Però orelles per escoltar allò que amplis sectors de la societat, que en una futura continuació del nostre estudi caldrà quantificar, senten que volen saber.

A manca d'un estudi més aprofundit, es pot pensar que no només són les persones nouvingudes les qui han de donar-se a conèixer, sinó que cal que els gestors de la societat local expliquin què estan fent amb allò que es considera patrimoni de tots i de totes.

Segurament, algú pensarà que aquest treball té massa condicionals en les seves conclusions. En tot cas, caldria que aquesta persona es remetés a l'inici de la recerca: aquest és un estudi exploratori. Un cop dut a terme, s'és plenament conscient que seria interessant quantificar l'abast d'aquests discursos i la seva relació amb variables socials, econòmiques, demogràfiques i polítiques. En qualsevol cas, l'objectiu més important d'aquesta primera fase -generar hipòtesis per a propers estudis quantitius- s'ha acomplert amb escreix. Ara només cal seguir aprofundint en aquestes primeres pistes, tenint en compte que els resultats d'aquest estudi poden ser perfectament extrapolables a altres realitats socioculturals de característiques similars a la manresana.

6. Bibliografía citada

- AJA, ELISEO; CARBONELL, FRANCESC. *La immigració estrangera a Espanya*. Barcelona: La Caixa, 1999.
- ALEMÁN OCHOTORENA, PILAR; FERNÁNDEZ PRADOS, JUAN SEBASTIÁN. "Aproximación psico-social al fenómeno de la inmigración" in *Mirando desde fuera. Historias de inmigración*. Barcelona: Cáritas, 1999, p. 55-66.
- ALMEDA, ELISABET. *Ens locals, societat civil i immigració: Catalunya central a debat*. Inèdit, 2000.
- ARAMBURU OTAZU, MIKEL. *Los otros y nosotros. Imágenes del inmigrante en Ciutat Vella de Barcelona*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2002.
- BALAGUER, MARC; BARREDA, MIKEL; CUADROS, DIANA. *Els beneficis de la immigració estrangera a Catalunya*. Barcelona: Departament de Benestar Social, 1999.
- BERGER, PETER; LUCKMANN, THOMAS. *La construcción social de la realidad*. Buenos Aires: Amorrortu, 1993.
- BOURDIEU, PIERRE; WACQUANT, LOÏC J. D. *Per a una sociologia reflexiva*. Barcelona: Herder, 1994.
- CENTRO DE INVESTIGACIONES SOCIOLOGICAS. *Barómetro de mayo. Estudio nº 2.511. Mayo 2003*. Madrid: CIS, 2003.
- CERES. *Informe de la consulta a la població del camp de Tarragona i de les terres de l'Ebre sobre la seva actitud en relació amb la immigració*. Inèdit, 2002.
- COLECTIVO IOÉ (Actis, Walter; Prada, Miguel Angel de; Pereda, Carlos). *Extraños, distintos, iguales o las paradojas de la alteridad. Discursos de los españoles sobre los extranjeros*. Madrid: IOE, 1995.

- DÍEZ NICOLÁS, JUAN. *Actitudes hacia los inmigrantes*. Madrid: Imserso, 1998
- DÍEZ NICOLÁS, JUAN; RAMÍREZ LAFITA, MARIA J. *La inmigración en España (una década de investigaciones)*. Madrid: IMSERSO, 2001.
- DÍEZ NICOLÁS, JUAN; RAMÍREZ LAFITA, MARIA J. *La voz de los inmigrantes*. Madrid: Imserso, 2001.
- FAURA MARTÍNEZ, Úrsula; GÓMEZ GARCÍA, Juan. "¿Cómo medir los flujos migratorios?". *Papers*, 2002, núm. 66, p. 15-44.
- FORO PARA LA INTEGRACIÓN SOCIAL DE LOS INMIGRANTES. *Informe sobre la inmigración y el asilo en España*. Madrid: Imserso, 1997.
- FREIXA BLANXART, MONTSERRAT (coord.). *Estudi sobre el grau d'integració dels immigrants en la província de Barcelona*. Barcelona: Departament de Benestar Social, 2003.
- INTERGALLUP S.A. *Percepción de la inmigración en España*[en línea].Madrid: Gallup, 2004 [consulta: 8 juny 2004]. Disponible a: <<http://www.gallup.es/notasp/nota48.asp>>.
- INTERNATIONAL ORGANISATION FOR MIGRATIONS. *Moroccan migration dynamics. Prospects for the future*. Ginebra: IOM, 2002.
- LAPARRA, MIGUEL (edt.). *Extranjeros en el purgatorio. Integración social de los inmigrantes en el espacio local*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2003.
- MATEO DIESTE, JOSEP LLUÍS. *Els marroquins a Manresa*. Manresa: inèdit, 1997.
- MATEOS, ARACELI; MORAL, FÉLIX. *Europeos e inmigrantes. La Unión Europea y la inmigración desde la perspectiva de los jóvenes*. Madrid: CIS, 2000.
- PÉREZ-DÍAZ, VÍCTOR; ÁLVAREZ-MIRANDA, BERTA; GONZÁLEZ-ENRÍQUEZ, CARMEN. *Espanya davant la immigació*. Barcelona: Fundació la Caixa, 2001.
- SARRIBE, GRACIELA. "Propuesta de cambios en el concepto de migración internacional". *Scripta Nova*, 2001, núm. 94 (4), sp.

- SOLÉ I AUBIA, MONTSERRAT. "Els immigrants estrangers a Catalunya: la il·lusió d'un viatge". *Fòrum. Revista Digital d'Informació i Investigació Social*, febrer de 2002, sp.
- VÁZQUEZ, GONZALO; MONTAÑÉS, FERRAN; ALMEDA, ELISABET; RUBÍ, GEMMA. *La situación sociolaboral de los inmigrantes extranjeros en la ciudad de Manresa*. Manresa: inèdit, 1997.

Annex 1. Esquema dels temes per tractar a cada grup de discussió

	Immigrants	Mares i Pares	Tècnics	Gent Gran	Joves	Associacions Veïns	Empresaris
Massa persones nouvingudes	Indi.	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Immigrants il·legals	Indi.	Indi.	Sí	Indi.	Indi.	Indi.	Sí
L'índex de xenofòbia	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Escassetat de contactes	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Immigració laboral o permanent	Sí	Indi.	Sí	Indi.	Indi.	Sí	Sí
Integració	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Drets i deures immigrants	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Abandonament dels barris	No	Indi.	Sí	Indi.	Indi.	Sí	Indi.
Sensació pèrdua control d'espais	No	Indi.	No	Indi.	Indi.	Sí	Indi.
Rebuig magribins	Sí	Indi.	Sí	Indi.	Indi.	Indi.	Sí
Inseguretat ciutadana	Sí	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.
Delinqüència	Sí	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.	Indi.
Escola	Sí	Sí	Sí	Indi.	Sí	Indi.	No
Competència pels recursos	No	Indi.	Sí	Indi.	Indi.	No	Indi.
Comerç local	Sí	NO	Sí	No	No	Indi.	Sí
Situació laboral	Sí	No	Sí	No	No	No	Sí
Atur i salaris	Sí	Indi.	No	Indi.	Indi.	Indi.	Sí
Habitatge	Sí	No	Sí	No	Sí	Sí	Sí
Beneficis	Sí	Sí	No	Sí	Sí	Sí	Sí
Nivell d'estudis dels immigrants	Sí	Indi.	No	Indi.	Indi.	No	Indi.

(Indi.: tema a tractar de manera indirecta)

Annex 2. Aspectes més importants del desenvolupament dels grups de discussió

Grups de tècnics – 31 de març de 2004

A causa de la gran resposta dels tècnics per participar en aquest grup (algunes persones amb qui no s'havia pensat inicialment varen oferir-se voluntàries per formar-ne part), es varen fer dos grups diferents.

En una de les sessions es va manifestar com la posició dels tècnics directament implicats en programes sobre immigració no era la mateixa que la dels tècnics d'àmbits més generals. En la segona sessió va aparèixer una visió més semblant a la que apareix en altres grups.

Grup de gent gran – 14 d'abril de 2004

El grup, molt nombrós i format només per dos homes, es va polaritzar entorn de dos discursos clarament diferenciats i oposats. D'una banda, una dona mostrava una actitud clarament xenòfoba; de l'altra, un home intentava fer-li veure que els seus plantejaments estaven equivocats radicalment. En un moment determinat, la dona va acabar reconeixent que només podria canviar d'opinió el dia que morís.

La resta del grup, amb una participació menys important, va reconèixer que estava d'acord amb els plantejaments d'aquesta dona.

Grup de persones immigrants – 14 d'abril de 2004

En aquest grup es va notar molt la no assistència de cap representant de les persones d'origen magribí. Tampoc no hi va haver representants de països de l'Europa de l'est ni de la Xina, tot i que havien confirmat l'assistència.

Grup empresarial – 19 d'abril de 2004

En aquest grup es va començar demanant a la gent si tenien persones immigrants treballant en les seves empreses i els motius de tenir-ne o de no tenir-ne. Cal remarcar que els membres del grup havien estat triats de manera que hi hagués empreses que tinguessin immigrants i altres que no. Va ser un grup molt dinàmic, en el qual va ser fàcil arribar a acords i on es van aportar molts exemples pràctics.

Grup de mares i pares – 21 d'abril de 2004

Aquest grup es va començar amb la pregunta: *què us suggereix l'expressió immigració a Manresa?* El grup estava format per quatre persones, d'entre 27 i 37 anys, dos homes i dues dones. Altres persones que havien estat convidades al grup no varen poder assistir-hi.

Grup de veïns – 22 d'abril de 2004

Aquest grup, malgrat haver convidat a representants de tots els barris a través de la Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, només va comptar amb la presència de representants de 4 barris de la ciutat (Mion-Puigberenguer-Miralpeix, Carretera de Santpedor, Sagrada Família i Poble Nou). També cal destacar el fet que el que es va manifestar al grup dóna la impressió de ser més una opinió personal dels seus membres que no la posició de les associacions allà representades.

Grup de joves – 27 d'abril de 2004

Aquest grup va resultar el més difícil de tots. Va ser un grup molt poc dinàmic, amb constants preguntes dels investigadors i respostes breus. En conjunt, hi va haver grans moments de silenci.

Les causes, segurament, cal buscar-les en la mateixa manera de ser dels membres del grup i en la presència d'una noia d'origen magribí.

Annex 3. Composició dels grups de discussió

1. Engràcia Atzet Badia
2. Gapi Anillo Agüero
3. Mercè Bacardit Oliveres
4. Esther Boniquet Comallonga
5. Joan Busquets Thomasa
6. Toni Casserras Gasol
7. Marta Calle Marcé
8. Xavier Cano Caballero
9. Marc Casòliva Isern
10. Aleix Closas Sallent
11. Ndiamor Cluoume
12. Claudi Codina Gusi
13. Maria Colillas Gros
14. Roser Comellas Concustell
15. Saul Coronel Coicedo
16. Olga Domingo Escudero
17. Àngel Gabassa Francisco
18. Miquel Galí Pedrola
19. Montserrat Garrigó Carcasona
20. Angel M. Gianfrancesco Rizzi
21. Araceli González Lasheras
22. Diattou Gueye
23. Ibrahima Gueye
24. Lidia Hinojo Rojas
25. Carme Jové Canal
26. Trinidad López Mendoza
27. Maria del Pilar Lladó Ramos
28. Marta Llosera Orgaz
29. María March Toló
30. Glòria Martí Subirana
31. Ariadna Mayola Vilaseca
32. Eduard Masdeu Valverde
33. Toni Montes Perpiñan
34. Anna M. Mora Galceran
35. Carles Xavier Muñoz Tobias
36. Espíritu Santo Navarra Vergara
37. Francesc Xavier Navarro Mateo
38. Agustí Perramon Prunés
39. Diana Pinzón
40. Adela Plans Soler
41. Marc Ponsa Prat
42. Pilar Puig Plana
43. Maria Roma Ripoll
44. Elisa Romero Cantón
45. Manel Salcedo Triviño
46. Antònia Serena Davins
47. Dolors Serra Riba
48. Queralt Serra Canals
49. Alba Simon Sort
50. Irene Selvas Gardeñas
51. Josep Subirana Clusells
52. Marta Torras Vila
53. Josep Torras Anguera
54. Toni Valderrama Anaya
55. Lurdes Vilà Corominas
56. Josep Vilarmau Vila
57. Francisco Virumbrales Gómez

També han aportat informació a aquesta recerca Fouzi Guennaoui, Djibir Tellai i dues participants més que varen voler mantenir l'anonimat. A tots ells el nostre més sincer agraiement.

Dades quantitatives més importants del col·lectiu de persones que han intervingut en els grups de discussió

	Freqüències	Percentatges
TOTAL	57	100
GRUP DISCUSSIO	57	100
Tècnics	14	25
Mares i Pares	4	7
Immigrants	6	11
Veïns	5	9
Joves	10	18
Empresaris	6	11
Gent Gran	12	21
EDAT	57	100
10-19	10	18
20-29	6	11
30-39	12	21
40-49	9	16
50-59	6	11
60-69	2	4
70-79	5	9
80-89	5	9
90-99	2	4
LLOC RESIDÈNCIA	57	100
Manresa	46	81
Resta Bages	8	14
Catalunya	3	5
LLOC NAIXEMENT	57	100
Catalunya	43	75
Espanya	6	11
Fora d'Espanya	8	14
SEXE	57	100
Home	23	40
Dona	34	60

